

Jaarverslag Pensioenfonds Blue Sky Group 2013

Vastgesteld op 2 juni 2014

VOORWOORD

Voor u ligt het verslag van de Stichting Pensioenfonds BSG over het boekjaar 2013. In dit jaarverslag legt het bestuur verantwoording af over het gevoerde beleid en de behaalde resultaten. Tevens wordt de context geschetst waarin het pensioenfonds in het verslagjaar uitvoering heeft gegeven aan zijn taak.

Het bestuur bedankt al diegenen die zich in het afgelopen jaar hebben ingezet voor het pensioenfonds.

Amstelveen 2 juni 2014,

namens het bestuur,

Mevrouw O. Bisschop
vicevoorzitter

Mevrouw P.M.M. Silven - Keijzer
vicevoorzitter

INHOUDSOPGAVE	3
PERSONALIA	4
ALGEMEEN	5
- Doelstelling	5
- Producten van het pensioenfonds	5
- Organisatie	6
KERNCIJFERS	7
BESTUURSVERSLAG	8
- Externe ontwikkelingen	8
- Algemeen bestuurlijke zaken	12
- Pensioenontwikkelingen binnen het fonds	17
- Beleggingen van het fonds	18
- Het financiële beleid	24
- Risicomanagement	31
VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN	36
JAARREKENING	37
- Balans per 31 december	38
- Rekening van baten en lasten	39
- Kasstroomoverzicht	40
- Toelichting algemeen	41
- Toelichting op de balans	51
- Toelichting op de rekening van baten en lasten	75
- Overige informatie	86
OVERIGE GEGEVENS	88
- Bestemming van het resultaat	88
- Actuariële verklaring	89
- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	91
BIJLAGEN	93
- Deelnemersbestand	93
- Ontwikkelingen 2004 - 2013	95

PERSONALIA (stand per 2 juni 2014)

BESTUUR

voorzitter

De heer R.G. Nagtegaal

leden

De heer P.F. Bajema

Mevrouw O. Bisschop (vicevoorzitter)

De heer S. Brons

De heer T.G.A. Keijzers

De heer P. Paanen

Mevrouw P.M.M. Silven - Keijzer (vicevoorzitter)

De heer E.J.J. Voorhoeve

VERANTWOORDINGSORGAAN

De heer B.A.A.M. van der Stee

Mevrouw N.J.H. Merk

De heer J. Wissink

Vacature

BESTUURSSECRETARIAAT

Mevrouw L. Duin-Gemink, secretaris

COMPLIANCE OFFICER

De heer S.J. Röder

VISITATIECOMMISSIE

voorzitter

De heer H. Nijse

leden

De heer D. del Canho

De heer P.D. Eenshuistra

ACCOUNTANT

KPMG Accountants N.V.

CERTIFICEREND ACTUARIS

Towers Watson Netherlands B.V.

UITVOERINGSORGANISATIE

Blue Sky Group B.V.

ALGEMEEN

Doelstelling

Stichting Pensioenfonds Blue Sky Group stelt zich ten doel om een adequate en moderne pensioenregeling, gebaseerd op de bij Blue Sky Group overeengekomen arbeidsvoorwaarden, efficiënt en effectief uit te voeren.. Daarnaast heeft het fonds als doel een solide financieel beheer te voeren, zodat de pensioentoezeggingen worden gewaarborgd en ook op langere termijn betaalbaar blijven.

Producten van het pensioenfonds

De pensioenregelingen (reglement 2002 en reglement 2006) van het fonds, zoals die tot 1 januari 2014 bestonden, golden voor alle werknemers met een dienstverband dat onder de cao van Blue Sky Group valt. Er waren op dat moment geen actieve deelnemers (meer) aan pensioenreglement 2002. Per 1 januari 2014 is het pensioenreglement 2006 gewijzigd in pensioenreglement 2014. Tevens zijn per genoemde datum alle inactieve deelnemers en pensioengerechtigden van pensioenreglement 2002 ondergebracht bij pensioenreglement 2014. Pensioenreglement 2002 is per genoemde datum komen te vervallen.

Pensioenregeling

Het pensioenreglement 2014 is (evenals voorheen reglement 2006) een middelloonregeling (uitkeringsovereenkomst). In de middelloonregeling is het ouderdomspensioen gebaseerd op het gemiddelde salaris tijdens de loopbaan. De opbouw is voor ieder deelnemersjaar 2,15% van de nettopensioengrondslag¹ zoals die geldt op 1 januari van het betreffende jaar. De normpensioenleeftijd is 67 jaar. Het pensioenreglement kent naast het ouderdomspensioen een nabestaandenpensioen, facultatief nabestaandenpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen.

Indexering

Indexering tijdens het dienstverband

De opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers aan de middelloonregeling worden in principe jaarlijks op 1 januari aangepast. Dit gebeurt op basis van de algemene loonrondes van het voorgaande kalenderjaar volgens de cao van Blue Sky Group. Het bestuur beslist jaarlijks of, en zo ja, in hoeverre de opgebouwde pensioenaanspraken worden aangepast. De indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op indexatie bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst indexatie kan plaatsvinden.

Indexering na einde dienstverband

Het streven is om de ingegane pensioenen en premievrije aanspraken jaarlijks op 1 januari aan te passen op basis van de procentuele ontwikkeling van het prijsindexcijfer². Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre indexering plaatsvindt. Ook deze indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Er bestaat dus geen recht op indexatie en het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd.

¹ Nettopensioengrondslag is het deel van het salaris waarover pensioen wordt opgebouwd.

² Dit is de door het CBS vastgestelde afgeleide consumentenprijsindex voor alle huishoudens.

Organisatie

Het bestuur bestaat uit zeven leden. Drie leden worden benoemd namens de werknemers, één namens de pensioengerechtigden en drie namens de werkgever. Het bestuur heeft een externe voorzitter benoemd die geen stemrecht heeft. Deze voorzitter leidt de vergaderingen en bewaakt de zorgvuldigheid van de besluitvorming. Het bestuur benoemt een lid vanuit de groep deelnemers en pensioengerechtigden tot vicevoorzitter en een werkgeverslid tot vicevoorzitter. Volgens de vaste vergadercyclus vinden er per jaar zes bestuursvergaderingen plaats. Daarnaast worden extra bestuursvergaderingen ingelast als het bestuur bepaalde deelonderwerpen diepgaand wil bespreken.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit vier personen. Een lid is benoemd door de directie van Blue Sky Group B.V., twee leden zijn benoemd door de ondernemingsraad na verkiezing door en uit de deelnemers en een lid is benoemd door en uit de pensioengerechtigden van het fonds. Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het door het pensioenfonds gevoerde beleid en de beleidskeuzes die het fondsbestuur voor de toekomst heeft gemaakt. Dit oordeel wordt in het jaarverslag opgenomen. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan adviesrecht. Dit adviesrecht geldt onder andere voor de vorm en inrichting van het intern toezicht, de interne klachtenprocedure en het communicatiebeleid.

Intern toezicht

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie. Deze bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen. De visitatiecommissie beoordeelt het jaarlijks functioneren van het bestuur van het pensioenfonds. Daarbij richt de commissie zich op de bestuursprocessen en -procedures, de aansturing van het fonds en de wijze waarop het fonds de langetermijnrisico's beheerst. De bevindingen van de visitatiecommissie worden in het jaarverslag gepubliceerd.

Accountant en certificerend actuaris

Het fonds heeft KPMG Accountants N.V. als extern accountant aangesteld en Towers Watson Netherlands B.V. als certificerend actuaris.

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoering van de taken van het fonds is uitbesteed aan Blue Sky Group B.V. Het bestuur heeft de afspraken rond de uitvoering met de uitvoeringsorganisatie vastgelegd in mandaten en twee dienstverleningsovereenkomsten met bijbehorende service level agreements. De uitvoeringskosten komen voor rekening van de werkgever.

KERNCIJFERS

(bedragen in duizenden euro's)

	2013	2012
Deelnemers		
Aantal actieve deelnemers	139	126
Aantal gewezen deelnemers	72	70
Aantal pensioengerechtigden	20	20
Totaal	231	216
Premies en uitkeringen		
Feitelijke premies	2.746	2.231
Kostendekkende premie	2.485	2.242
Pensioenuitkeringen	371	390
Vermogen		
Stichtingskapitaal en reserves	8.802	6.983
Voorziening pensioenverplichtingen	33.757	32.870
Dekkingsgraad		
Nominale dekkingsgraad	125,6%	120,9%
Vereiste dekkingsgraad volgens FTK	123,3%	119,8%
Reële dekkingsgraad	69,6%	58,5%
Verwerkte indexering		
Pensioenrechten actieve deelnemers	1,54%	1,04%
Ingegane pensioenen en premievrije pensioenrechten	0,99%	1,04%
Beleggingen		
Vastgoed	2.706	3.339
Aandelen	15.262	13.906
Vastrentende waarden	22.491	19.208
Overig, per saldo	1.780	2.903
Totaal	42.239	39.356
Totaalrendement	0,2%	17,4%
Vijfjaarsgemiddeld totaalrendement	10,5%	6,7%
Tienjaarsgemiddeld totaalrendement	6,5%	8,0%

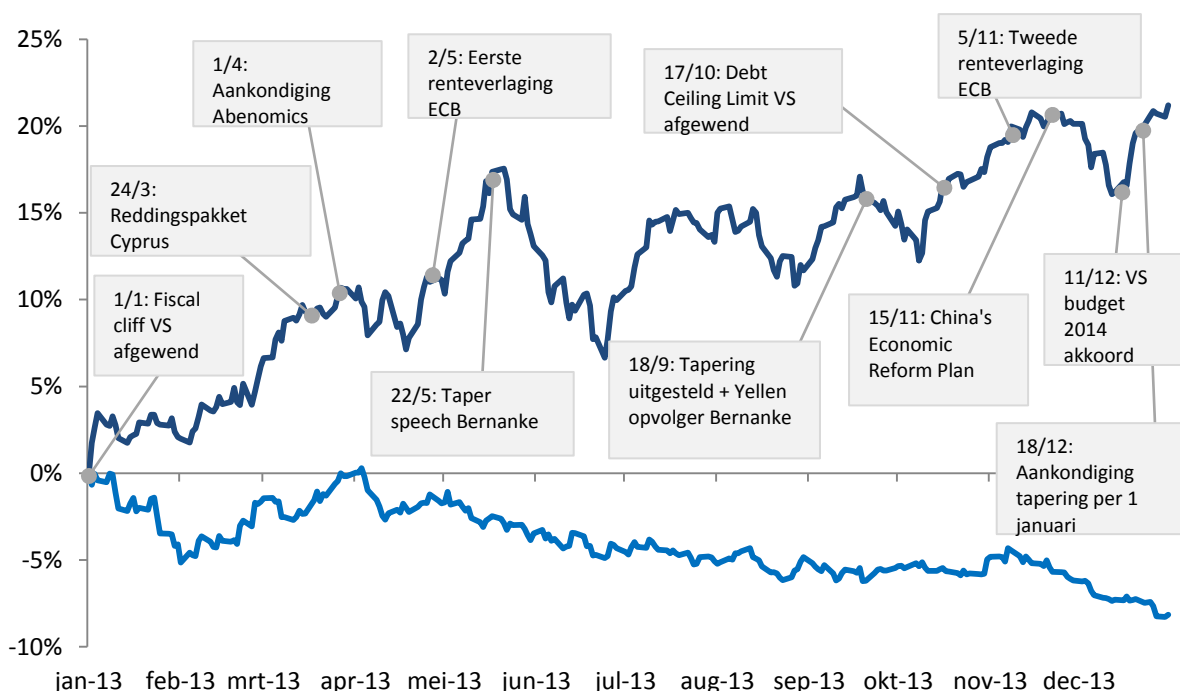
BESTUURSVERSLAG

Externe ontwikkelingen

Een beleggingsjaar van tegenstellingen.

Het beleggingsplan voor 2013 ging uit van een zoektocht naar een nieuw evenwicht. In het laatste deel van de crisis zou er ruimte zijn voor nieuwe, creatieve ideeën. De verwachting was dat op financiële markten meer kapitaal in de richting van rendementszoekend in plaats van risicomijdend zou verschuiven, waardoor actieve beleggingsbeslissingen in relatie tot risico's benodigd zouden zijn. Dat het beleggingsjaar voor aandelen in de top drie beste jaren van het afgelopen decennium zou komen, was echter niet verwacht. Sinds het herstel vanaf 2009 heeft de MSCI World aandelenindex in 2013 de grootste jaarlijkse stijging doorgemaakt. Dit gold niet voor alle beleggingscategorieën. Zo hadden staatsobligaties gemeten in euro's het slechtste jaar sinds 1986 met meer dan 8% verlies (zie figuur 1).

Figuur 1 - Tijdslijn belangrijke gebeurtenissen in 2013 en verloop van de MSCI World Index (donkerblauw) en de Citigroup World Government Bond Index (lichtblauw) in euro's

Er gebeurde veel in het beleggingsjaar 2013, waarbij het beleid van centrale banken wederom een belangrijke rol speelde. Tegelijkertijd zorgden de ontwikkelingen rond de aanpak van de overheidsfinanciën in met name Europa en de Verenigde Staten alsmede de macro-economische verbeteringen in deze landen voor positieve impulsen.

Centrale banken belangrijk voor de financiële markten

2013 is het jaar van de invloed van centrale banken geweest. Hun beleid heeft het verloop op de financiële markten voor een belangrijk deel bepaald. De Europese Centrale Bank (ECB)

verlaagde in 2013 de rente tot tweemaal toe met 25 basispunten en zorgde met krachtige onderbouwingen van het gevoerde beleid dat er vooral rust op markten bleef. In tegenstelling tot andere centrale banken werden er geen actieve aankopen van staatsobligaties gedaan, met als hoofdreden dat de eurozone government debt crisis onder controle zou zijn.

Het derde 'quantitative easing' programma (QE3) in de Verenigde Staten heeft aandelenindices wereldwijd verder omhooggestuwd. Echter, op 22 mei gaf Bernanke, de voorzitter van de Amerikaanse centrale bank, aan de eerste stap te willen zetten om het veelbesproken obligatie-opkoopprogramma te beperken (taperen). Deze onverwachte aankondiging verraste de markt. De Amerikaanse tienjaarsrente steeg en aandelenindices daalden wereldwijd. Daarentegen volgde de daadwerkelijke aankondiging van het begin van de tapering pas op 18 december en haastte de beoogde nieuwe president van het stelsel van centrale banken in de Verenigde Staten, Janet Yellen, zich te zeggen dat de rente gedurende een lange periode laag gehouden zal worden. Dat bleek het startsein voor een goede aandelenrally, voornamelijk in de Verenigde Staten.

In Japan zijn er ook hervormingen geweest vanuit de overheid en de centrale bank. Premier Abe ontvouwde zijn zogenoemde 'drie pijlenprogramma'. Vergaande stimuleringen en fiscale hervormingen alsmede maatregelen voor een flexibeler arbeidsmarkt zorgden voor een positieve uitwerking op de Japanse aandelenmarkt, de Nikkei 225 index steeg sinds de aankondiging op 1 april meer dan 30% (gemeten in yen).

Risico's bleken positieve katalysatoren

Risico's ten aanzien van het basisscenario van het beleggingsplan waren het aanpakken en vooral de wijze van aanpak van de overheidsfinanciën in de Verenigde Staten en de landen in de eurozone. De schulden van die landen hadden het vertrouwen van de markten danig negatief kunnen beïnvloeden. Dat had weer een negatief effect op het economisch klimaat kunnen hebben, waardoor een versterking van de crisis had kunnen plaatsvinden. Echter, de zware, politieke debatten en de ruggensteun vanuit de centrale banken zorgden voor compromissen en op sommige momenten kordate beslissingen. Het vertrouwen bleef aanwezig en zorgde op die wijze voor een ommekeer van risicohouding. Van risico's met zware, negatieve gevolgen naar een vrijbrief voor beleggers om meer risicovolle beleggingen op te zoeken. Belangrijke momenten waren het optreden van de Europese regeringsleiders toen bleek dat Cyprus een reddingspakket nodig had en de versnelling van de besluitvorming rond de beoogde vorming van een bankenunie. In de Verenigde Staten was in de tweede helft van het jaar het schuldenplafond, US debt ceiling, veelbesproken. Hoewel er nog geen structurele oplossing werd gevonden, bracht een voorlopig akkoord over het budget van 2014 op 11 december de nodige opluchting.

Ondanks alle perikelen rondom overheden verbeterden de economieën in bijna alle wereldregio's. Hiermee kwam de eurozone in het tweede kwartaal officieel uit de recessie met een groei van 0,3%. De economie in Frankrijk was met een half procent gegroeid in het tweede kwartaal. Daarmee kwam een einde aan de recessie in de tweede economie van Europa. De grootste economie, Duitsland, noteerde een verrassend grote groei van 0,7 procent. De consumenten- en overheidsuitgaven groeiden en ook werd er meer geëxporteerd. De Verenigde Staten lieten in 2013 ook een herstel zien naar een jaarlijkse groei van het Bruto Nationaal Product van 3,4% in het derde kwartaal. Hiermee overstegen de VS de verwachtingen van de markt. China is de grote achterblijver op het gebied van groei. De transitie van een

exportgedreven productie-economie naar een intern gerichte consumptie-economie zorgde ervoor dat China de hoge groeicijfers niet kon vasthouden.

Tegelijkertijd stegen in 2013 de verwachtingen voor de toekomst. Zo zijn de inkoopmanagersindices aanzienlijk gestegen, met name die van de eurozone en de VS. Het vertrouwen kreeg een duidelijk stijgende lijn, waarmee het geloof in een doorzettend herstel zich geleidelijk manifesteerde.

Pensioenen

De AOW en het Pensioenakkoord

Vanaf 1 januari 2013 wordt de AOW-leeftijd stapsgewijs verhoogd naar 66 jaar in 2019 en 67 jaar in 2023. Vanaf 2024 wordt de AOW-leeftijd gekoppeld aan de levensverwachting. In 2014 wordt een wetsvoorstel verwacht voor een versnelde, stapsgewijze verhoging van de AOW-leeftijd naar 66 jaar in 2018 en 67 jaar in 2021. Vanaf 1 januari 2014 is de pensioenrichtleeftijd voor de aanvullende pensioenen uit de tweede pijler gesteld op 67 jaar met vanaf 2015 een koppeling aan de toename van de levensverwachting. In december 2013 is met een gedeelte van de oppositiepartijen door het kabinet een pensioenakkoord bereikt. Het maximale opbouwpercentage gaat vanaf 2015 voor een middelloonregeling 1,875% bedragen en voor een eindloonregeling 1,657%. Daarnaast wordt het pensioengevend salaris gemaximeerd op 100.000 euro. Voor pensioenopbouw over het meerdere kan gebruik gemaakt worden van een nettolijfrente. Op 6 maart 2014 is een gewijzigd wetsvoorstel aangenomen in de Tweede Kamer waarbij ook waarborgen zijn opgenomen die ervoor moeten zorgen dat de verlaagde pensioenopbouw leidt tot premieverlaging. Op 27 mei 2014 heeft ook de Eerste kamer ingestemd.

Financieel toetsingskader

Het financieel toetsingskader (FTK) is het stelsel van financiële normen voor pensioenfondsen dat in de Pensioenwet is vastgelegd en moet waarborgen dat pensioenfondsen het afgesproken pensioen aan alle generaties daadwerkelijk kunnen uitkeren. Het kabinet heeft het voornemen het FTK aan te passen. Ten tijde van het vaststellen van dit verslag lag een voorgenomen wetsvoorstel bij de Raad van State. Streven van het kabinet is om dit voorstel nog voor het zomerreces bij de Tweede Kamer in te dienen. Onzeker is in hoeverre de invoeringsdatum van 1 januari 2015 onverkort gehandhaafd blijft.

Pensioencommunicatie

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is in het verslagjaar gestart met de internetconsultatie over het voorontwerp van wet tot wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling. De consultatie is begin 2014 afgerond en had tot doel om belanghebbenden te informeren en hen de mogelijkheid te geven op de voorgenomen wijzigingen te reageren.

Doel van de conceptregeling is om de pensioencommunicatie te verbeteren door beter aan te sluiten bij de wensen van deelnemers. Het perspectief van de deelnemer staat hierbij centraal.

Dat betekent dat er in de wetgeving meer ruimte zal zijn voor:

- maatwerk door pensioenuitvoerders (vormvrij waar mogelijk, standaardisatie waar nodig);
- gelaagdheid in informatie;
- digitale informatieverstrekking;
- uniforme communicatie over koopkracht en risico's.

Uiteindelijk moet dit leiden tot een persoonlijk interactief totaaloverzicht voor alle deelnemers.

Governance

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

De Wet versterking bestuur pensioenfondsen is per 7 augustus 2013 in werking getreden. Pensioenfondsen hebben tot 1 juli 2014 de tijd om de wetgeving te implementeren. De regering wil met de wet de kwaliteit van de besturing van pensioenfondsen verbeteren. Daarnaast zijn adequate vertegenwoordiging van belanghebbenden en stroomlijning doelstellingen van de wetgever. Verbetering van de kwaliteit van de besturing pakt de regering langs twee lijnen aan: enerzijds zet de regering in op deskundigheid, anderzijds wordt het interne toezicht versterkt. Om de deskundigheid te verbeteren, wordt voor bestuurders het geschiktheidvereiste ingevoerd. Geschiktheid betreft niet alleen kennis, maar ook competenties en professioneel gedrag. Verder krijgen besturen de bevoegdheid bestuursleden te weigeren. De verbetering van de deskundigheid wordt verder gefaciliteerd door de introductie van nieuwe bestuursmodellen. Zo kan een zogenoemd paritair bestuur, dat bestaat uit vertegenwoordigers van werknemers, pensioengerechtigden en werkgever(s), worden uitgebreid met maximaal twee externe deskundigen. Daarnaast is er de mogelijkheid om het bestuur in handen te geven van deskundige beroepsbestuurders ('extern model'). Een derde optie is het gemengde model – ook wel one tier board genoemd – met uitvoerende en niet-uitvoerende (toezichthoudende)-bestuursleden.

In het kader van de stroomlijning van de organisatie van pensioenfondsen worden de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan opgeheven. Daarvoor in de plaats komt een verantwoordingsorgaan met een uitbreiding van advies- en beroepsrechten. De belangrijkste adviesrechten betreffen het sluiten, wijzigen en beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst en overdracht of overname van verplichtingen.

Algemeen bestuurlijke zaken

Bestuurssamenstelling

De samenstelling van het bestuur is in het verslagjaar niet gewijzigd. In het verslagjaar is besloten om in 2014 een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden in het bestuur op te nemen en een onafhankelijke voorzitter zonder stemrecht te benoemen.

Bestuursactiviteiten

Het bestuur kwam in 2013 tien keer in vergadering bijeen. Daarnaast hebben bestuur en verantwoordingsorgaan gezamenlijk vergaderd. Buiten de vergaderingen om was sprake van tussentijdse besluitvorming over het opstellen van een addendum bij de uitvoeringsovereenkomst waarin de premie voor 2014 is vastgelegd.

In de bestuursvergaderingen was er besluitvorming over reguliere onderwerpen zoals het beleggingsplan, het jaarverslag 2012, het actualiseren van fondsdocumenten en het vaststellen van uitruilvoeten. Vanwege een correctie achteraf van de beleggingsadministratie 2012 heeft het bestuur met terugwerkende kracht besloten om de toeslagverlening per 1 januari 2013 ten voordele van de rechthebbenden te corrigeren en tevens de herstellpremie omlaag bij te stellen.

Naast de reguliere onderwerpen heeft het bestuur in het verslagjaar, naar aanleiding van afspraken tussen de arbeidsvoorwaardelijke partijen, besloten om de pensioenleeftijd te verhogen naar 67 jaar en het jaarlijkse opbouwpercentage te verlagen naar 2,15%. De opgebouwde aanspraken worden omgezet naar aanspraken op leeftijd 67, waarbij de omzetting van de aanspraken op tijdelijk ouderdomspensioen op basis van collectieve waardeoverdracht zal geschieden.

Daarnaast is besloten tot aanpassing van de governancestructuur per 1 juli 2014. Verder is het bestuur begonnen met de voorbereidingen voor de implementatie van het nieuwe pensioencontract. Omdat de inhoud van de aangekondigde nieuwe financiële regels voor pensioenfondsen op dat moment nog niet exact bekend was, hebben de voorbereidingen zich met name gericht op het samenstellen van een projectgroep en het opstellen van een plan van aanpak voor dit mogelijk omvangrijke project.

In 2013 was het toeslagbeleid van het fonds onderwerp van gesprek. Na zorgvuldige afstemming is een voorstel tot aanpassing van het toeslagbeleid gedaan aan het arbeidsvoorwaardelijk overleg van de werkgever. In het boekjaar besloot het fonds tot het verlenen van een toeslag conform het voorgestelde beleid.

Tenslotte besloot het bestuur een fondswebsite te ontwikkelen, is de klachtenregeling 2013 vastgesteld en is gesproken over de evaluatie van het herstelplan. De conclusie was dat het fonds binnen de gestelde termijn wel uit herstel komt, zij het dat vanwege het huidige premie- en indexatiebeleid vanaf 2019 een daling van de dekkingsgraad wordt voorzien.

Evaluatie

Het bestuur evalueert na elke vergadering het eigen functioneren. Wisselend geven twee bestuursleden na afloop van de vergadering een beoordeling van het bestuurlijk proces. Daarnaast vindt periodiek een collectieve bestuursevaluatie plaats. In 2013 was er geen

collectieve zelfevaluatie, maar zijn voorbereidingen getroffen voor de collectieve evaluatie in 2014.

Geschiktheid

Volgens de toezichthouder dienen bestuursleden geschikt te zijn voor het uitoefenen van hun taak, waarbij onder geschiktheid kennis, vaardigheden en professioneel gedrag wordt verstaan. Het bestuur heeft een deskundigheidsplan, waarin het bestuur op collectief en individueel niveau zowel het gewenste als het feitelijke deskundigheidsniveau en het ontwikkeltraject heeft geformuleerd. Telkens aan het einde van het jaar wordt de geschiktheidsmatrix opnieuw vastgesteld. Bij vervanging van bestuursleden wordt zoveel mogelijk aangestuurd op een adequate aanvulling op de geschiktheidsmatrix. Het bestuur streeft naar een evenwichtige verdeling van de geschiktheidsgebieden over de bestuursleden.

Gedurende het verslagjaar namen bestuursleden deel aan verschillende studiedagen over actuele onderwerpen, aan themadagen en aan het jaarcongres van de Pensioenfederatie. Enkele bestuursleden bezochten verder het client seminar van de uitvoeringsorganisatie waar diverse sprekers hun visie gaven op alternatieve pensioenvormen. De bestuursleden namen deel aan verdiepingsbijeenkomsten die onder meer ingingen op private equity. Tevens bezochten enkele bestuursleden activiteiten van de toezichthouders. Verder hebben de bestuursleden de beschikking over actuele informatie en vakliteratuur.

Statuten

In het jaar 2013 zijn de statuten niet gewijzigd. Wel is aan het einde van het verslagjaar besloten tot een statutenwijziging, die na het verslagjaar geëffectueerd is. Met deze wijziging zijn de statuten in lijn gebracht met de Wet versterking bestuur pensioenfondsen.

Toezicht

Op elk pensioenfonds in Nederland is extern toezicht door de toezichthouders, De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM), van toepassing. Het fonds is in de ogen van DNB een klein pensioenfonds. Daarom heeft het bestuur in 2013 geen periodiek gesprek met de toezichthouder DNB gehad. Aan het indienen van de wettelijk vereiste rapportages is voldaan. Te denken valt hierbij aan het jaarverslag, de jaarstaten, de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en de kwartaalrapportages. Daarnaast heeft het pensioenfonds in het verslagjaar meegewerkt aan diverse onderzoeken van DNB:

- een themaonderzoek genaamd 'Risico's uitbestedingsrelatie pensioenadministratie';
- een themaonderzoek 'artikel 5 PW';
- uitvraag implementatie Wet versterking bestuur pensioenfondsen;
- uitvraag implementatie transitie pensioencontract.

Er zijn geen boetes of sancties voor het overtreden van de wet- en regelgeving opgelegd. Door DNB zijn geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Het fonds is vrijgesteld van het effectentypisch gedragstoezicht.

Gedragcode

Op de leden van het bestuur is een gedragscode van toepassing. Het doel van deze code is het voorkomen van (de schijn van) verstrengeling van belangen van het pensioenfonds en privébelangen en het voorkomen van ongeoorloofde handelingen, zoals koersmanipulatie. De compliance officer houdt toezicht op naleving van de gedragscode en de melding nevenactiviteiten en rapporteert eenmaal per jaar hierover in het bestuur. In 2013 deden zich geen situaties voor die aanleiding gaven tot een melding aan de compliance officer. Bestuursleden hebben melding gedaan van hun nevenactiviteiten, voor zover van belang voor hun functie. Geen van de bestuursleden komt boven de grens van het maximum aantal toezichtfuncties uit.

In 2013 zijn de taken en werkwijze van de compliance officer nader vastgelegd.

Governance

Goed pensioenfondsbestuur

Het pensioenfondsbestuur onderschrijft de eisen die aan goed pensioenfondsbestuur gesteld worden. Het bestuur is zich hierbij bewust van de bijzondere omstandigheid dat leden van het bestuur ook taken vervullen binnen de uitvoeringsorganisatie en dus zelf vakinhoudelijk betrokken zijn bij het werk voor het pensioenfonds. In het licht van de bijzondere situatie is daarom in het verslagjaar besloten om niet te wachten totdat het fonds van de wetgever een vertegenwoordiger van pensioengerechtigden in het bestuur moet opnemen, maar om direct te starten met de procedure. Zodoende is begin 2014 al een pensioengerechtigde in het bestuur benoemd die niet betrokken is bij de uitvoeringsorganisatie. Begin 2014 is ook de benoeming van een onafhankelijk voorzitter zonder stemrecht bekrachtigd. De onafhankelijke voorzitter ziet er mede op toe dat bestuursleden de rol van bestuurslid vervullen en niet die van medewerker van de uitvoeringsorganisatie. Hiermee is eveneens een belangrijke stap gezet. Het bestuur laat zich bewust adviseren en nodigt vakinhoudelijke specialisten daartoe in de vergadering uit.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan nam in 2013 afscheid van de heer W.F.E. Klaassen als lid namens de pensioengerechtigden. Hij werd opgevolgd door de heer J. Wissink.

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2013 eenmaal gezamenlijk met het bestuur vergaderd, waarbij het jaarverslag 2012 werd besproken. Het verantwoordingsorgaan gaf in juni een positief oordeel af over het gevoerde beleid in 2012 en de beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben. Het verantwoordingsorgaan kwam tijdens het jaar zelf twee keer samen en sprak onder meer over het toeslagbeleid, het beleggingsbeleid en de beleggingsperformance. Ook werd in een vergadering met een bestuurslid van gedachten gewisseld over lopende fondszaken, governance en de stand van zaken van de aanpassingen in de pensioenregeling per 1 januari 2014. Het verantwoordingsorgaan adviseerde in 2013 positief over de klachtenregeling van het fonds.

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan en de reactie van het bestuur daarop zijn apart in dit jaarverslag opgenomen. Het verantwoordingsorgaan wordt wekelijks op de hoogte gehouden van de dekkingsgraad en tussentijds bij de uitvoering van belangrijke bestuursbesluiten zoals het besluit om een toeslag te verlenen.

Intern toezicht

In het verslagjaar heeft geen visitatie plaatsgevonden. De eerste maanden van het jaar besprak het bestuur de aanbevelingen van de visitatiecommissie uit 2012 en hield het zich bezig met de implementatie van de aanbevelingen. De aanbevelingen hebben deels tot concrete veranderingen geleid en zijn deels nog onderwerp van nadere uitwerking en realisatie.

Governance en medezeggenschap in de toekomst

De Wet versterking bestuur pensioenfondsen heeft tot doel het governance-model van pensioenfondsen opnieuw in te richten. De meest opvallende wijziging is dat er een keuze gemaakt kan worden tussen verschillende bestuursmodellen. Afhankelijk van het gekozen model worden de bevoegdheden van de fondsorganen aangepast. Ook de mogelijke inrichtingsvormen van het intern toezicht worden aangepast.

Verder komen er bevoegdheden om de deskundigheid van (mede)beleidsbepalers te borgen, zoals de bevoegdheid van het bestuur om een kandidaat-bestuurder te weigeren als deze niet voldoet aan het vooraf opgestelde functieprofiel. Naast deze wet is, ter vervanging van de huidige Principes voor goed pensioenfondsbestuur, een Code Pensioenfondsen vastgesteld. Hierin wordt een aantal zaken met betrekking tot onder meer benoeming en deskundigheid/geschiktheid nader geregeld.

DNB heeft gedurende het verslagjaar aandacht gevraagd voor de voorbereidingsinspanningen ten aanzien van het inrichten van de fondsorganen per 1 juli 2014. Het bestuur heeft na zorgvuldige afstemming en besluitvorming in 2013 gekozen voor handhaving van het paritaire model met een jaarlijkse visitatie.

Het bestuur wordt uitgebreid met een zetel namens de pensioengerechtigden en de samenstelling van de visitatiecommissie wordt opnieuw bezien. De werkgever heeft laten weten na 1 juli 2014 prijs te stellen op een zetel in het verantwoordingsorgaan. Dit orgaan wordt vanwege de getalsverhoudingen uitgebreid met een zetel namens de werknemers. De statuten zijn begin 2014 gewijzigd en ter toetsing naar DNB gestuurd.

Klachtenregeling

In het voorjaar van 2013 heeft het bestuur de klachtenregeling van het pensioenfonds herzien. Deze regeling voorziet in de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij het bestuur. Dit kan als betrokkene het niet eens is met de wijze waarop de statuten of het pensioenreglement worden toegepast of als hij vindt dat hij onjuist is behandeld. De klachtenregistratie van het fonds betreft niet alleen formele klachten, maar ook kritische vragen en signalen van belanghebbenden. Als een klager het niet eens is met het oordeel van het bestuur, kan hij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. Daarnaast is het mogelijk om naar de rechter te gaan. De klachtenregeling is gepubliceerd op de website van het fonds. In 2013 zijn geen klachten ingediend.

Transparantie

Het bestuur streeft naar openheid en helderheid over de financiële positie van het fonds, het door het bestuur gevoerde beleid en de zekerheden en risico's voor deelnemers en pensioengerechtigden. De communicatie hierover vindt enerzijds plaats in het overleg met het verantwoordingsorgaan en anderzijds via de communicatiekanalen van het pensioenfonds (bijvoorbeeld het personeelsmagazine Skyline en de website).

Naast het jaarverslag plaatst het pensioenfonds op de website kwartaalberichten met de belangrijkste financiële kengetallen en beleidsbeslissingen. Verder blijkt in de praktijk dat bestuursleden in hun dagelijkse functie binnen de onderneming direct aanspreekbaar zijn.

Kosten

Het bestuur stelt jaarlijks een budget op voor de kosten voor het fonds. Gedurende het jaar zorgt het bestuur ervoor dat de kosten in lijn zijn met dit budget. Hiertoe ontvangt het bestuur per kwartaal een overzicht van de gerealiseerde kosten.

Communicatie

Het bestuur onderschrijft het belang van begrijpelijke communicatie. Voorafgaand aan het verslagjaar stelde het bestuur het communicatiebeleidskader 2012 - 2014 vast. In 2013 heeft het bestuur aandacht besteed aan de invulling hiervan. Zo is een informatieve website voor het fonds gelanceerd die voor alle belanghebbenden toegankelijk is en heeft het bestuur besloten om in 2014 een deelnemersonderzoek te doen. Ten aanzien van de verplichte teksten rondom toeslagverlening heeft het bestuur, binnen de ruimte die de voorgeschreven teksten daarvoor bieden, besloten aandacht te vragen voor de gevolgen van de lage rente.

Het bestuur ziet het intranet, de corporate website en Skyline als belangrijkste informatiebronnen. Skyline is het magazine voor werknemers van Blue Sky Group en wordt ook naar de pensioengerechtigden gestuurd. Het magazine komt eenmaal per kwartaal uit en bevat een rubriek "Nieuws van het pensioenfonds". In het verslagjaar ontvingen de deelnemers het uniform pensioenoverzicht en aan het begin van 2014 ontvingen de pensioengerechtigden een toelichting bij hun pensioenstrook.

Communicatie-inspanningen van pensioenuitvoerders blijken niet altijd het gewenste effect hebben en de verplichte communicatie-uitingen zijn voor velen onvoldoende begrijpelijk. Het doel van de aankomende Wet pensioencommunicatie is de huidige bezwaren te ondervangen. In de wetgeving zal meer ruimte voor maatwerk door pensioenuitvoerders komen, zodat beter aangesloten kan worden bij het perspectief van de deelnemer. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2015. Het bestuur treft in overleg met de uitvoerder de noodzakelijke voorbereidingen om tijdig aan de nieuwe wet- en regelgeving te kunnen voldoen.

Herstelplan

Naar aanleiding van een dekkingstekortsituatie ultimo 2008 diende het pensioenfonds in de loop van 2009 een gecombineerd korte- en langetermijnherstelplan in bij DNB. Dit herstelplan toont aan hoe het dekkingstekort in maximaal vijf en het reservetekort in maximaal tien jaar wordt opgeheven. In juli 2009 ontving het fonds een beschikking van DNB waarin stond dat DNB instemde met dit herstelplan. In februari 2013 vond de jaarlijkse evaluatie van het herstelplan plaats. Hieruit bleek dat het fonds in de resterende periode wel uit herstel komt, maar door het huidige premie- en indexatiebeleid in de toekomst ook kwetsbaar zal blijven. De kwetsbaarheid zit in het premiebeleid en de toeslagverlening. Het bestuur heeft het arbeidsvoorwaardelijk overleg van de werkgever een voorstel gedaan hoe het fonds in de toekomst robuuster kan worden. Dit heeft in ieder geval geleid tot een aanpassing van de dekkingsgraadafhankelijke staffel voor toeslagverlening.

Pensioenontwikkelingen binnen het fonds

Verhoging normpensioenleeftijd en verlaging opbouwpercentage

Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2014 het pensioenreglement, conform de gewijzigde fiscale wetgeving, aan te passen. De normpensioenleeftijd is per die datum verhoogd van 65 jaar naar 67 jaar onder gelijktijdige verlaging van het opbouwpercentage van 2,25% naar 2,15%.

In dat verband heeft het bestuur tevens besloten om de opgebouwde aanspraken op levenslang ouderdomspensioen voor de pensioenleeftijd 63 en 65 jaar om te zetten in pensioenaanspraken voor de pensioenleeftijd 67, onder de voorwaarde van collectieve actuariële gelijkwaardigheid.

Het bestuur heeft in 2013 besloten een addendum bij de uitvoeringsovereenkomst toe te voegen. Hierin is geregeld dat de premie 2014 wordt vastgesteld op basis van de pensioenregeling 2013 en de financiering 2013 totdat de nieuwe afspraken (regeling en financiering) door een nieuwe cao bekrachtigd worden. Dit addendum is getekend door het bestuur en de werkgever.

Verder besloot het bestuur om voor het vereist vermogen in het toeslagenbeleid en het overschotten- en tekortenbeleid vanaf 1 januari 2014 uit te gaan van de strategische mix.

Eind 2013 heeft het bestuur de afkooptarieven 2014 vastgesteld.

Wijziging van de toeslagenmatrix

Het bestuur gaat per 1 januari 2014 bij de vaststelling van de toeslagverlening uit van de toeslagenmatrix zoals deze eerder (begin juni 2013) aan het arbeidsvoorwaardelijk overleg ter instemming is voorgelegd.

Het arbeidsvoorwaardelijk overleg had eind 2013 nog niet gereageerd op het verzoek van het fonds om instemming met een wijziging van de toeslagenmatrix. Het pensioenfonds heeft daarom besloten hierin de volgende eigen verantwoordelijkheden te nemen:

- Onder een nominale dekkingsgraad van 110% vindt geen indexatie plaats.
- Boven het maximum van een reële dekkingsgraad van 67% en de vereiste dekkingsgraad is sprake van volledige indexatie.
- Tussen de genoemde grenzen geldt lineaire interpolatie.
- Er vindt inhaalindexatie plaats boven het maximum van:
 - een reële dekkingsgraad van 77% en
- de vereiste dekkingsgraad vermeerderd met (absoluut) 20%.
- Voor de vaststelling van de toeslagverlening, gaat het fonds voor wat betreft de nominale en reële dekkingsgraad uit van het zesmaandsgemiddelde van de dekkingsgraden eind juni tot en met eind november. Voor wat betreft de vereiste dekkingsgraad gaat het fonds uit van de vereiste dekkingsgraad eind november.
- Voor het vaststellen van de indexatiegrens hanteert het pensioenfonds een driejaarsvoortschrijdend gemiddelde.
- Het verschil tussen loon- en prijsinflatie verlaagt het pensioenfonds van 1% naar 0,5%.

NB De grenzen van 67% en 77% worden jaarlijks vastgesteld op basis van een driejaarsvoortschrijdend gemiddelde. De huidige grenzen gelden voor het indexatiebesluit per 1 januari 2014.

Indexering

Bij de toeslagverleningen van de inactieven en de pensioengerechtigden wordt per 1 januari 2014 uitgegaan van een mate van indexatie van 91,8% voor een prijsindex van 0,9%. Dit betekent dat de opgebouwde pensioenen en pensioenuitkeringen per 1 januari 2014 worden verhoogd met 0,83%. Omdat de loonontwikkeling voor de actieven nog niet bekend is, worden de pensioenaanspraken voor de actieven per 1 januari 2014 (nog) niet geïndexeerd. Wel heeft het bestuur na einde verslagjaar besloten om de voorziening te verhogen met een inschatting van de loonronde.

Beleggingen van het fonds

Het doel van het beleggingsbeleid is het leveren van een optimale bijdrage aan de realisatie van de pensioenafspraken binnen aanvaardbare risicogrenzen. Het bestuur heeft de beleggingen gespreid over verschillende beleggingscategorieën. Binnen de verschillende beleggingscategorieën vindt een verdeling plaats in regio's en subcategorieën. Bij de uitvoering van het beleid houdt het bestuur rekening met valutarisico, renterisico en het neerwaartse risico van aandelen en vastgoed.

Rendementen per strategische asset categorie

	Strategische mix	Rendement
Vastrentende waarden	55%	-7,7%
Aandelen	35%	17,7%
Vastgoed	10%	10,5%

Strategisch beleggingsbeleid

Een belangrijk onderdeel van het beleggingsbeleid richt zich op de beheersing van het rentemismatchrisico in de balans van het pensioenfonds. De waarde van de pensioenverplichtingen is gevoelig voor veranderingen in de rente. Wanneer de rente daalt, stijgen de pensioenverplichtingen. Een rentedaling leidt ook tot een hogere waarde van de obligatieportefeuille. Dit compenseert de waardevermindering van de verplichtingen enigszins, zij het dat de verplichtingen een grotere rentegevoeligheid hebben. De waarde van de aandelen- en vastgoedportefeuille wordt ook beïnvloed door het niveau van de rente, maar op korte termijn is er geen sprake van een expliciet verband. Het pensioenfonds heeft de ambitie de pensioenen te indexeren voor de opgetreden inflatie. Daarom vormt het rentemismatchrisico, waaronder het inflatierisico, een belangrijk risico voor het fonds. In de onderstaande tabel is de verdeling over de vermogenscategorieën ultimo 2013 gegeven (BM staat voor benchmark).

Beleggingsportefeuille naar categorieën (bedragen in EUR duizenden)

	2013			2012		
	EUR	%	BM%	EUR	%	BM%
Vastrentende waarden	22.103	52,3	52,6	19.152	48,7	51,7
Aandelen	15.418	36,5	36,8	13.906	35,3	33,4
Onroerend goed	2.706	6,4	6,4	3.339	8,5	8,6
Nominale renteswaps	852	2,0	2,0	1.825	4,6	4,6
Banktegoeden	238	0,6	-	476	1,2	-
Overig	929	2,2	2,2	660	1,7	1,7
	42.246	100,0	100,0	39.356	100,0	100,0

Wijzigingen strategisch beleggingsbeleid

Het bestuur heeft het afgelopen jaar verscheidene wijzigingen doorgevoerd in het strategisch beleggingsbeleid. Zo zijn de volgende besluiten genomen met betrekking tot de het valutahedgebeleid en het rentehedgebeleid:

- In het derde kwartaal is besloten de valutahedge op aandelen in opkomende markten niet langer als 60% Amerikaanse dollar af te dekken.
- In het vierde kwartaal is besloten over te stappen van afdekking van rentegevoeligheid op basis van marktrente naar een afdekking op basis van de UFR-curve.

Rendementsontwikkelingen totale portefeuille

Over 2013 kwam het totaalrendement van het fonds uit op 0,2%. Het portefeuillerendement was daarmee 0,4% hoger dan het rendement van de benchmark. Een afwijking tussen beide komt voort uit over- en onderwegingen gedurende het jaar ten opzichte van de benchmarkportefeuille en uit beleggingskosten en implementatie-effecten van de portefeuillemutaties. Bij de beoordeling van de behaalde rendementen wordt een vergelijking gemaakt met de benchmarkportefeuille. Dat is een referentieportefeuille die is toegesneden op de specifieke situatie van het fonds. Bij het bepalen van de strategische verdeling van het fondsvermogen over de beleggingscategorieën en binnen die categorieën over regio's en beleggingsstijlen neemt het pensioenfonds uitdrukkelijk de verplichtingenstructuur en initiële vermogenspositie mee. De rendementscijfers in bovenstaande tabel voor de categorieën vastrentende waarden, aandelen en onroerend goed zijn berekend inclusief valuta-afdekking. Onderstaande tabel geeft de gemiddelde verdeling weer van het vermogen over de beleggingscategorieën en de rendementsontwikkelingen van het fonds. Verder worden de verdeling en rendementsontwikkeling van de betreffende benchmark gegeven. In de tabel staat PF voor het pensioenfonds en BM voor benchmark.

Totaal rendement in %

	2013				2012			
	PF	BM	PF	BM	PF	BM	PF	BM
Vastrentende waarden	50,3	53,0	7,7-	7,7-	48,1	51,1	13,5	12,8
Aandelen	37,4	35,3	17,7	17,6	35,4	33,0	16,6	15,7
Onroerend goed	7,3	7,3	10,5	10,2	8,5	8,2	18,7	19,3
Nominale renteswaps	3,1	3,1	2,4-	2,4-	8,4	8,4	3,3	3,3
Banktegoeden	0,6	-	0,0-	0,0-	0,2	-	0,0	0,0
Overig	1,3	1,3	0,0-	0,0-	0,7-	0,7-	0,5-	0,2-
	100,0	100,0	0,2	0,2-	100,0	100,0	17,4	16,9

Het door de vermogensbeheer gevoerde beleid

De positionering aan het begin van 2013 was gebaseerd op een optimistische verwachting ten aanzien van aandelen. De verwachting was dat wereldwijd economisch herstel zou doorzetten. In januari is derhalve de overwogen aandelenpositie verdubbeld van 2% naar 4% ten laste van overheidsobligaties, nadat de verwachte negatieve gevolgen van de 'fiscal cliff' in de VS uitbleven. Rond mei werd het steeds duidelijker dat het herstel op de ontwikkelde markten doorzette, terwijl de groei in de opkomende markten teleurstelde. De overwogen positie op aandelen opkomende markten is verlaagd naar neutraal. De opbrengst is deels in Amerikaanse aandelen geïnvesteerd om zodoende de onderwogen Amerikaanse aandelenpositie te verkleinen. Tenslotte is een gedeelte gebruikt om de overwogen positie Europese aandelen sterker aan te zetten.

In augustus 2013 is de overwogen aandelenpositie verlaagd van +4% naar +2%. De snelheid van de aandelenrally op de financiële markten was groot, waardoor de waarderingsextremen sterk verminderden en technische risico's groter werden. Daarnaast is in augustus de weging van aandelen opkomende markten verder verlaagd van neutraal naar -1%. De economische tegenwind op deze markten bleek van meer structurele aard te zijn dan eerder werd ingeschat. Met de opbrengsten is de onderweging naar Amerikaanse aandelen geneutraliseerd en zijn Europese aandelen verder overwogen. In oktober is de overwogen positie in aandelen van 2% teruggebracht naar neutraal. Het schuldenplafond in de VS naderde en staartrisico's namen toe. Dit gaf de doorslag om tijdelijk risico van tafel te halen. Een voorlopig akkoord over het budget van 2014 op 11 december bracht de nodige opluchting. Er werd echter nog geen structurele oplossing gevonden. Hoewel Blue Sky Group in het algemeen nog positief op aandelen was, is er besloten een beter instapmoment af te wachten. Dat heeft zich niet meer voorgedaan in 2013, aangezien aandelen in december verder in waarde zijn gestegen.

Door actief beheer binnen het strategisch beleid toe te passen kan waarde worden toegevoegd. De bijdrage van tactische allocatie (allocatie-effect), over- en onderweging van de liquide beleggingscategorieën, was dit jaar 0,48% voor het pensioenfonds. Daarnaast zorgde onder andere het actief beheer bij externe vermogensbeheerders voor een additionele 0,18% rendement (selectie-effect) ten opzichte van het strategische beleid. De hedgingactiviteiten (op rente en valuta) zorgden er voor dat de totale outperformance van het fonds op 0,44% uitkwam.

Vastrentende waarden

Het beleggingsjaar 2013 was voor staatsobligaties gemeten in euro's het slechtste jaar sinds 1986. Deze daalden dit jaar meer dan 8% in waarde. Het accommoderende beleid en de anticipatie hierop door beleggers gaf in 2013 een verdere impuls voor risicodragende beleggingscategorieën, zoals aandelen. Het gevolg hiervan, historisch laagstaande rentestanden, dwong beleggers te zoeken naar alternatieven op obligaties. Medio 2013 is echter een aankondiging gedaan dat deze liquiditeitsvoorziening niet onuitputtelijk zou doorgaan. Deze aankondiging leidde tot een daling van de wereldwijde aandelenindices en daarnaast steeg de Amerikaanse tienjaarsrente van 2% naar 3%. Deze rentestijging zorgde ervoor dat vastrentende waarden slechter renderden in 2013. De aankondiging van de Fed, medio 2013, om eventueel te starten met 'taperen', zorgde niet alleen voor een stijging van de nominale rente, maar ook voor een stijging van de reële rente. Deze stijging veroorzaakte een negatief rendement op inflation-linked bonds. De meer risicovolle obligatiecategorieën, zoals High Yield en Credits, renderden in 2013 beter dan staatsobligaties. Dit kwam doordat de risico-opslag krapper werd.

Vastrentendewaardenportefeuille naar segment (bedragen in EUR duizenden)

	2013			2012		
	EUR	%	BM%	EUR	%	BM%
Global ILB 10+	12.726	57,6	58,6	11.435	59,7	60,4
EURO 20+ Buy & Hold	635	3,0	5,2	711	3,7	4,9
NL/GER 10+ Buy & Hold	323	1,5	2,6	434	2,3	2,4
Eurozone staatsobligaties 10+	217	1,0	2,6	460	2,4	2,5
Eurozone staatsobligaties	334	1,5	5,5	7	0,0	4,8
UK bedrijfsobligaties 10+	981	4,4	4,3	548	2,9	4,1
Global Credits	1.938	8,8	8,6	1.156	6,0	7,9
US high yield	1.772	8,0	3,1	1.476	7,7	2,9
Emerging Markets Debt	1.897	8,6	5,8	1.445	7,5	6,0
Emerging Markets Debt (local)	1.279	5,8	3,7	1.481	7,7	4,0
	22.102	100,0	100,0	19.152	100,0	100,0

Aandelen

Het beleggingsjaar 2013 was voor aandelen gemiddeld gezien een minder volatiel jaar. De volatiliteit die dit jaar op aandelenmarkten aanwezig was, werd gedreven door angst onder beleggers of de Fed zou gaan beginnen met 'taperen' of niet. Gedurende het jaar is deze angst weggenomen, doordat de Fed heeft aangegeven dat ze alleen met 'taperen' start als de economie zich verbetert en dat 'taperen' het economisch herstel niet mag verstoren. Hierdoor heeft de markt zich hersteld. Uiteindelijk is op 18 december aangekondigd dat de Fed vanaf januari 2014 zal starten met 'taperen'. Aangezien de markten zich hersteld hadden, veroorzaakte deze aankondiging geen negatieve reactie. De S&P 500 in de Verenigde Staten en de MSCI World Index lieten aan het eind van het jaar zelfs hun hoogste stand ooit noteren. Het kan derhalve gesteld worden dat 2013 een goed aandelenjaar is geweest. Daarnaast kan in het algemeen gesteld worden dat ook dit beleggingsjaar binnen de categorie aandelen de meer risicovolle subcategorieën het beste rendement lieten zien. Europese small caps hadden een rendement van ruim 25% en Amerikaanse small caps van ruim 14%, beide in euro's. Opmerkelijk in 2013 was het rendementsverschil tussen wereldwijde aandelen uit ontwikkelde landen en

wereldwijde aandelen uit opkomende landen. Daar waar de MSCI World Index een rendement van meer dan 23% liet zien, vertoonde de MSCI Emerging Markets Index een negatief rendement van -5%.

Aandelenportefeuille naar regio (bedragen in EUR duizenden)

	2013			2012		
	EUR	%	BM%	EUR	%	BM%
Europa & Midden Oosten	4.999	32,4	31,3	4.530	32,6	33,1
Noord Amerika	3.003	19,5	19,4	3.329	23,9	26,0
Pacific	1.032	6,7	6,7	1.231	8,9	8,9
Opkomende markten	3.393	22,0	22,9	3.549	25,5	22,6
Aandelen defensief	2.990	19,4	19,7	1.267	9,1	9,4
	15.417	100,0	100,0	13.906	100,0	100,0

Vastgoed

De afname van de onzekerheid op de financiële markten en vooral het afgenomen systeemrisico in Europa droegen bij aan het positieve rendement op vastgoed in 2013. Dit ligt in lijn met het positieve sentiment dat ook onder wereldwijde aandelenbeleggers het afgelopen jaar werd waargenomen. Vastgoed rendeerde minder dan aandelen in 2013 door de beperking van kredietvoorwaarden en de twijfels over de voortzetting van het monetaire verruimingsbeleid, aangezien die ervoor zorgden dat de financieringskosten voor vastgoed opliepen. Dit effect was het sterkst merkbaar bij Amerikaans publiek vastgoed.

Vastgoedportefeuille naar segment (bedragen in EUR duizenden)

	2013			2012		
	EUR	%	BM%	EUR	%	BM%
Europa beursgenoteerd	609	22,5	22,6	1.647	49,6	49,6
Verenigde Staten beursgenoteerd	425	15,7	15,6	195	5,9	5,9
Azië beursgenoteerd	232	8,6	8,6	258	7,8	7,7
Totaal beursgenoteerd	1.266	46,8	-	2.100	63,3	-
Europa privaat	660	24,4	24,4	560	16,6	16,6
Verenigde Staten privaat	74	2,7	2,7	660	19,6	19,6
Azië privaat	706	26,1	26,1	19	0,6	0,6
Totaal privaat	1.440	53,2	-	1.239	36,7	-
	2.706	100,0	100,0	3.339	100,0	100,0

Valuta

Het pensioenfonds ziet valuta-afdekking niet als een middel om rendement te behalen, maar als instrument om risico te beperken. Het beleid ten aanzien van de valuta-afdekking is in 2013 aangepast. Door heroverweging van beleggingsrisico's worden valuta uit de opkomende markten niet langer afgedekt. In 2013 werden de valutaposities in Amerikaanse dollars, Britse ponden, Japanse yens, Zweedse kronen en Canadese en Australische dollars voor 100% afgedekt met de euro. Daarbij werden posities in Nieuw-Zeelandse dollars als posities in Australische dollars gezien.

Verantwoord beleggen

Verantwoord beleggen betekent in algemene zin beleggen op grond van financiële, sociale, governance- en milieuoverwegingen en/of de beïnvloeding van bedrijven, overheden en andere relevante factoren vanuit deze overwegingen. De visie van het bestuur is dat beleggingsbeleid in eerste instantie is gericht op het behalen van een zo goed mogelijk rendement tegen een zo laag mogelijk risico. Voor de beleggingen van het fonds geldt als uitgangspunt dat alleen wordt belegd in activiteiten die niet bij wet of bij internationale verdragen zijn verboden. Het bestuur heeft invulling gegeven aan het wettelijk verbod op investeren in producenten, handelaren of distributeurs van clustermunie door amendementen op de overeenkomsten met externe vermogensbeheerders op te stellen die hen verbieden deze investeringen te doen.

Vooruitblik van de vermogensbeheerder voor 2014

Voor 2014 is er nog steeds een positieve houding voor aandelen in relatie tot (staats)obligaties. De verwachting is dat in 2014 de dispersie van rendementen tussen verschillende beleggingscategorieën zal toenemen. Een belangrijke verandering in deze visie ten opzichte van 2013 is dat de waarderingen een stuk minder extreem zijn. Bij koersstijgingen die worden gedreven door onderwaardering spreekt men van zogenoemde multiple expansion, stijging van de koers-winstverhouding door koersstijging die hoger is dan de winstgroei. In 2013 is dit het geval geweest. Eenzelfde scenario wordt voor 2014 minder waarschijnlijk geacht. Dit is mede ingegeven door de hogere waardering van aandelen.

In het basisscenario is het de verwachting dat de wereldwijde BNP-groei en winstgroei de potentie hebben om bovengemiddeld uit te komen. Binnen de Verenigde Staten is dit goed mogelijk indien het ingeslagen herstel voort zal duren. Door aanhoudend herstel zullen bezuinigingsmaatregelen minder urgent worden en zal de fiscale belastingdruk verder afnemen. Dit zou een additioneel positief effect op het BNP van ongeveer 1% kunnen hebben. Daarnaast zal dit herstel besluitvorming in de politiek gemakkelijker maken en politiek risico doen afnemen. Verder heeft de VS een voorsprong op de andere regio's: arbeidsflexibiliteit is groot, het gebruik van robotics neemt in de industrie sterk toe en er worden omvangrijke schaliegasvoorraden aangeboord.

In Europa is economisch herstel minder uitgesproken en begint pas recenter vorm te krijgen. Daarnaast zijn er meer risico's aanwezig. Overheden hebben nog steeds te kampen met grote schulden en structurele hervormingen moeten nog worden doorgevoerd. Hiernaast is de werkloosheid in veel landen historisch hoog. De groei, absoluut gezien niet hoog, kan positief verrassen. Macro-economische indicatoren geven aan dat de recessie voorbij is, wat de druk van het strenge bezuinigingsbeleid zal moeten doen afnemen. Daarnaast geven toekomstgerichte indicatoren, zoals inkoopmanagerindices, een verwachte stijging van potentie van ontwikkelde economieën aan. Verder wordt er vooruitgang geboekt op politiek vlak. Dit vormt een positieve stimulus voor consumptie. Daarnaast worden er vorderingen gemaakt met verdere integratie door de Bankenuie, waardoor het staartrisiko rond banken in de eurozone sterk zal verminderen. Dit soort ontwikkelingen zullen positieve stimulansen zijn voor de markt en op termijn voor de economische groei.

Ten aanzien van de opkomende markten, met name de aandelen, is minder duidelijkheid. Hoewel op lange termijn de groeipotentie nog steeds aantrekkelijk is, hebben opkomende

markten op kortere termijn met specifieke economische en politieke problemen te maken. Daarnaast moeten opkomende markten maatregelen nemen om van exportgedreven economieën naar meer consumptiegedreven economieën over te gaan. Dit soort maatregelen hebben een remmend effect op de economie. Zo is momenteel de productiviteitsgroei in opkomende landen negatief en verwacht men dat dit nog een tijd zo zal aanhouden. Tevens lukt het bedrijven hierdoor niet om economische groei in hogere marges om te zetten. Wel is de verwachting dat opkomende economieën geen uitgesproken negatieve verrassingen op economische groei zullen laten zien. Daarnaast zijn de waarderingen historisch gezien laag, wat de verwachting voedt, dat er al veel is ingeprijsd.

Belangrijke algemene thema's die positief bijdragen aan de groeiverwachtingen:

- **Aanhouden 'los' monetair beleid.** Ondanks de aankondiging van de Fed dat ze in 2014 zal starten met taperen, is de verwachting dat verdere ondersteuning door centrale banken wereldwijd onverminderd aan zal houden. Enerzijds door het systematisch laag houden van de rente. Draghi en Yellen hebben zich gecommitteerd aan een lange periode van een lage rente, daarom verwacht men een eerste renteverhoging in de VS en/of Europa pas eind 2015/begin 2016. Anderzijds heeft de ECB nog voldoende gereedschap om in te grijpen, aangezien zij nog geen daadwerkelijke geldcreërende acties heeft ondernomen. De Japanse centrale bank is ook met een ambitieus, kwantitatief verruimingsprogramma bezig, waar ze voorlopig nog niet mee zal stoppen.
- **Global growth synchronisatie.** Economische regio's hebben de laatste jaren grote verschillen laten zien in economische groei. Momenteel wijzen de economische indicatoren erop dat deze regio's weer synchroniseren. Een hersynchronisatie in economische prestaties zal een stuwend effect hebben op de wereldeconomie en een groter dan verwachte stijging in de wereldwijde groei tot gevolg hebben. Dit kan de financiële markt positief verrassen en dit moet zich vertalen in winstgroei van bedrijven.
- **'Great rotation'.** Voor vele institutionele partijen is het risico van een rentestijging vele malen groter geworden. Door deze lage rentestanden is de zoektocht naar rendement steeds belangrijker. Het effectief rendementsverschil tussen aandelen en obligaties is historisch hoog. Dit rendementsverschil duwt vele institutionele partijen in aandelen, wat ook wel 'great rotation' wordt genoemd.

Deze ontwikkelingen kunnen er voor zorgen dat de wereldeconomie zich geleidelijk, maar steeds duidelijker kan herstellen.

Het financiële beleid

Premiebeleid

Het beleid van het bestuur is gericht op het uitvoeren van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling zoals overeengekomen door arbeidsvoorwaardelijke partijen. Gezien deze doelstelling, de risicohouding van het bestuur en verwachtingen over toekomstige economische ontwikkelingen kan een daarbij passende premie worden vastgesteld. De hoogte van de te betalen premie is overeengekomen tussen het bestuur en Blue Sky Group B.V.

De pensioenen worden gefinancierd met actuariële koopsommen vastgesteld met een rekenrente van 3%. De koopsommen worden verhoogd met een bufferopslag gelijk aan het vereist vermogen bepaald op basis van de strategische beleggingsmix. Het overlidens- en

arbeidsongeschiktheidsrisico zijn herverzekerd. De jaarlijkse premie hiervoor wordt doorbelast aan de werkgever.

Tekortenbeleid

Het bestuur en Blue Sky Group B.V. zijn overeengekomen dat bij een ontoereikende solvabiliteitspositie een beroep wordt gedaan op de verschillende stakeholders van het fonds. Blue Sky Group B.V. en de actieve deelnemers zullen zodanige herstellpremies bijdragen dat er bij een dekkingstekort binnen drie jaar en bij een reservetekort binnen tien jaar weer sprake is van voldoende solvabiliteit. Dit voldoet aan de maatstaven zoals gedefinieerd in de Pensioenwet. Van pensioengerechtigden en premievrije deelnemers vraagt het pensioenfonds geen herstellpremies. Bij onvoldoende solvabiliteit verlangt het fonds vanuit evenwichtige belangenbehartiging ook een bijdrage van deze groep deelnemers via het niet (volledig) indexeren van de opgebouwde en ingegane pensioenen.

Overschottenbeleid

In het verlengde van het tekortenbeleid verleent het fonds bij een voldoende solvabiliteit premiekorting aan de actieve deelnemers en Blue Sky Group B.V. Het pensioenfonds verleent premiekorting als het pensioenvermogen van het fonds hoger is dan het pensioenvermogen dat hoort bij het maximum van:

- a. de voorziening pensioenverplichtingen vermeerderd met het vereist eigen vermogen zoals gesteld in artikel 132 van de Pensioenwet en
- b. de voorziening pensioenverplichtingen vermeerderd met de waarde van de indexatieambitie. Van het aldus gedefinieerde overschot gebruikt het pensioenfonds een tiende deel voor premiekorting. In het daarop volgende jaar beoordeelt het fonds opnieuw vanuit de balanssituatie of premiekorting mogelijk is. Uit deze beleidslijn volgt dat er ook negatieve premies ofwel terugstortingen kunnen ontstaan. Bij een fondsvermogen van meer dan 150% van de som van de waarde van de nominale pensioenaanspraken en de waarde van de indexatieambitie, zal op verzoek van de werkgever het deel boven de 150% teruggestort worden aan de werkgever.

Indexatiebeleid

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijk indexatiebeleid. De indexatie is mede afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds.

Het bestuur heeft besloten om als leidraad bij de toekenning van toeslagen rekening te houden met de mate waarin het fonds toeslagen zowel nu als in de toekomst kan nakomen. Bij het besluit over (gedeeltelijke) toeslag houdt het bestuur rekening met het niveau van de daarvoor te bepalen reële dekkingsgraad. Wanneer er voldoende vermogen is om nominale pensioenaanspraken (zonder toeslagverlening) veilig te stellen, maar onvoldoende vermogen om ook in de toekomst volledige toeslagverlening na te komen, dan zal gedeeltelijke toeslagverlening plaatsvinden. De mate waarin toeslag wordt verleend, stelt het pensioenfonds vast met hulp van een boven- en ondergrens. De bovengrens wordt jaarlijks vastgesteld en afgeleid uit de verhouding tussen een voorziening bepaald met het verwacht rendement en een voorziening bepaald met de risicovrije reële rente. Voor het indexatiemoment per 1 januari 2014 is de bovengrens vastgesteld op 67%, oftewel de naar boven afgeronde driejaarsgemiddelde verhouding. Indien de vereiste dekkingsgraad eind november leidt tot een hogere waarde dan de

hiervoor genoemde reële dekkingsgraad zal deze vereiste dekkingsgraad als bovengrens gehanteerd worden. De ondergrens is een nominale dekkingsgraad van 110%. Wanneer het vermogen zich tussen de onder- en bovengrens bevindt, verleent het pensioenfonds gedeeltelijke toeslag.

De gemiddelde reële dekkingsgraad aan het einde van de maanden juni tot en met november 2013 bedroeg 66,4%. De vereiste dekkingsgraad eind november 2013 was 123,3%. Op basis hiervan zou het pensioenfonds 91,8% van de maatstaf kunnen toekennen. Een aanvullende eis voor toekenning van indexatie is dat de nominale dekkingsgraad na indexatie op 30 november 2013 niet lager mag worden dan 105,0%. De nominale dekkingsgraad op 30 november 2013 bedraagt 128,8% voor indexatie. Het bestuur heeft in de bestuursvergadering van december 2013 besloten tot indexatie voor 91,8% van de maatstaf. Op het moment van de bestuursvergadering van december 2013 was er nog geen nieuwe cao afgesloten. De algemene loonronde is ingeschat op 1,5%.

Het vaststellen van de indexatie behoort expliciet tot de bevoegdheden van het bestuur. Er is geen sprake van een automatisme. Het is bijvoorbeeld niet verantwoord de vermogenspositie door (inhaal)indexatie verder onder druk te zetten in een situatie dat einde boekjaar de nominale dekkingsgraad (inhaal)indexatie zou toelaten, terwijl de financiële markten op het moment van vaststellen van de indexatie een forse duikeling hebben gemaakt. Het bestuur is dan bevoegd geheel of gedeeltelijk af te zien van (inhaal)indexatie.

Inhaalindexatie

Het pensioenfonds kent verder een inhaalindexatiebeleid. Inhaalindexatie wordt verleend wanneer het fondsvermogen groter is dan het maximum van:

- a. het vereist eigen vermogen zoals gesteld in de Pensioenwet vermeerderd met 120% van de voorziening pensioenverplichtingen en
- b. 77% van de voorziening pensioenverplichtingen vermeerderd met de waarde van de indexatieambitie, de reële waarde pensioenaanspraken, van het fonds; de genoemde 77% wordt, net als de bovengrens in het indexatiebeleid, jaarlijks vastgesteld en is 10% hoger dan die grens.

Het fonds heeft een indexatieachterstand. Vanaf 1 januari 2009 zijn de pensioenaanspraken niet volledig geïndexeerd. De waarde van de indexatieachterstand bedraagt 888 duizend euro.

In de tabel hieronder staat een overzicht van de beoogde index en de feitelijk toegekende index vanaf 1 januari 2009, het eerste moment waarop de pensioenaanspraken niet volledig zijn geïndexeerd.

	Actieve deelnemers			Premievrijen en pensioengerechtigden	
	Toekeningspercentage	Beoogde index	Feitelijk toegekend	Beoogde index	Feitelijk toegekend
1 januari 2009	22,03%	3,25%	0,72%	2,50%	0,55%
1 januari 2010	100,00%	2,00%	2,00%	0,40%	0,40%
1 januari 2011	81,44%	2,00%	1,63%	1,40%	1,14%
1 januari 2012	91,90%	2,00%	1,84%	2,30%	2,11%
1 januari 2013	60,00%	2,00%	1,2%	2,00%	1,2%
1 januari 2014 ¹	91,80%	1,50%	1,38%	0,90%	0,83%

¹ De sociale partners van Blue Sky Group hebben nog geen overeenstemming bereikt over een nieuwe cao per 1 januari 2014. De nog toe te kennen indexering per deze datum van 1,38% is gebaseerd op een beste schatting van de verwachte cao-loonronde van 1,50%.

Reële bovengrens indexatiebeleid per 1 januari 2015

Jaarlijks wordt de reële bovengrens in het indexatiebeleid vastgesteld. Deze reële bovengrens wordt afgeleid uit de verhouding tussen een voorziening bepaald met het verwacht rendement en een voorziening bepaald met de risicovrije reële rente. Voor het indexatiemoment per 1 januari 2015 is de bovengrens vastgesteld op 65%, oftewel de naar boven afgeronde driejaarsgemiddelde verhouding.

Feitelijke en kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie volgens artikel 128 lid 1 van de Pensioenwet bedraagt 2.242 duizend euro. Volgens het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen is het mogelijk jaarlijkse premieschommelingen in de kostendeekkende premie door fluctuerende markrentes te dempen. Deze zogeheten gedempte premie wordt voor het fonds vastgesteld op een vaste rekenrente van 3%.

Hieronder is een uitsplitsing van de kostendeekkende en gedempte premie weergegeven (bedragen in 1000 euro).

Premie	Kostendeekkend	Gedempt
Pensioenopbouw	1.814	1.719
Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	224	224
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten (inclusief excassokosten)	36	34
Solvabiliteitsopslag	411	391
Totaal	2.485	2.368

De feitelijke, in rekening gebrachte premie is gelijk aan de gedempte premie vermeerderd met de bijdragen vanuit het overschotten- en tekortenbeleid en de koopsom ter vorming van een kostenreserve. De feitelijke premie bedroeg 2.746 duizend euro. In 2013 is een herstellpremie van 335 duizend euro betaald. Deze kwam voort uit de afspraken uit het herstelplan per 31 december 2008 en het vigerende tekortenbeleid. De koopsom ter vorming van een kostenreserve bedroeg in 2013 43 duizend euro.

Solvabiliteitstoets

Met het uitvoeren van de solvabiliteitstoets bepaalt het pensioenfonds of het voldoende eigen vermogen heeft om risico's te kunnen opvangen. Als maatstaf geldt dat voldoende vermogen aanwezig moet zijn om de kans op onderdekking binnen één jaar kleiner of gelijk te laten zijn aan 2,5%.

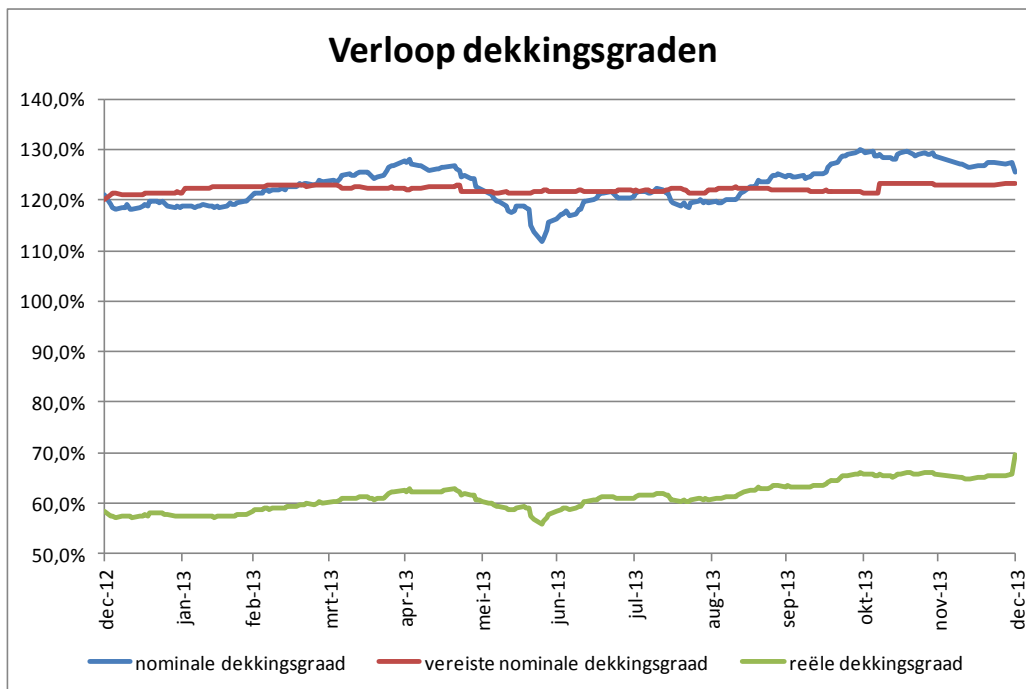
Voor het vaststellen van het vereist vermogen gebruikt het fonds de door DNB opgestelde standaardtoets. Deze toets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro) op het eigen vermogen. De resultaten van de standaardtoets zijn afhankelijk van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen waardoor ze fluctueren in de loop van de tijd. De vereiste solvabiliteit op basis van deze toets voor de feitelijke beleggingsportefeuille was ultimo 2013 7.834 duizend euro. Het feitelijke eigen vermogen van het pensioenfonds ultimo 2013 bedroeg 8.658 duizend euro. Het pensioenfonds bevond zich ultimo 2013 niet in de situatie van een reservetekort.

Herstelplan

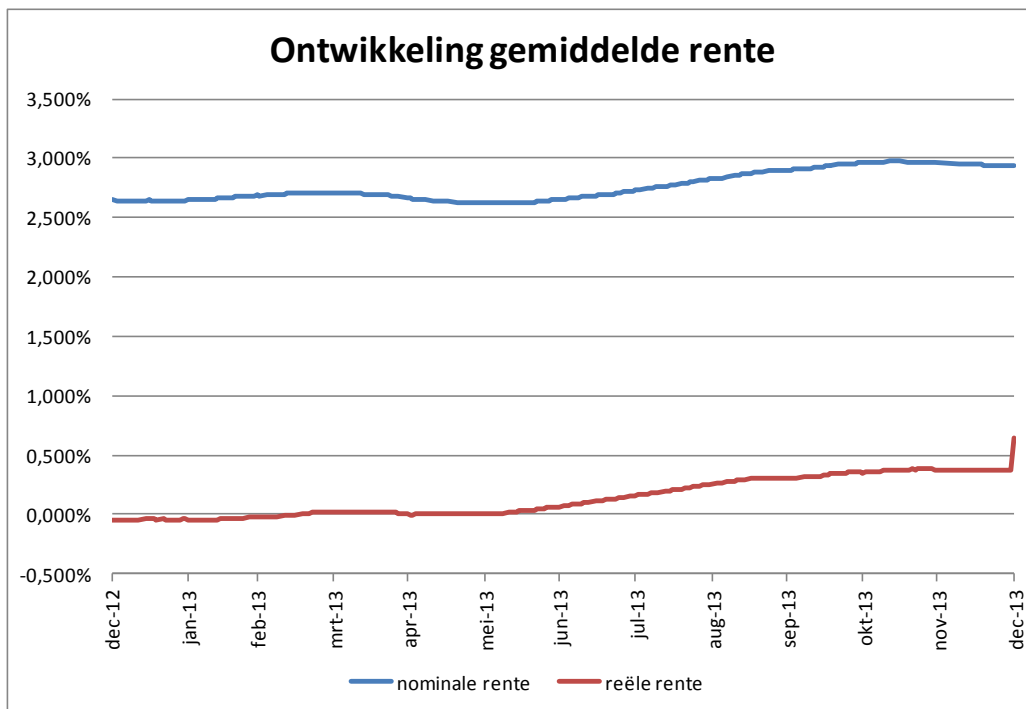
Naar aanleiding van het reservetekort ultimo 2008 diende het pensioenfonds in de loop van 2009 een langetermijnherstelplan in bij DNB. Dit herstelplan toont aan hoe het tekort in maximaal vijftien jaar wordt opgeheven. In juli 2009 ontving het fonds een beschikking van DNB waarin stond dat DNB instemde met dit herstelplan. Eind 2013 was het fonds twee kwartaaleinden uit reservetekort. DNB hanteert het uitgangspunt dat een herstelplan pas formeel beëindigd is indien gedurende drie opeenvolgende kwartaaleinden geen tekort wordt gesignaleerd.

De onderstaande grafieken geven het verloop van de dekkingsgraad en de ontwikkeling van de gemiddelde rente van de technische voorziening weer.

Grafiek verloop dekingsgraad 2013

Grafiek ontwikkeling gemiddelde rente technische voorziening 2013

De toename van de reële rente ultimo 2013 wordt veroorzaakt door de aanpassing van de verwachte loonindex. Deze is gedaald van 1% naar 0,5%.

Tabel met de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2013 naar verschillende oorzaken

	Verloop nominale dekkingsgraad	Verloop reële dekkingsgraad
Begin situatie 31 december 2012	120,9%	58,5%
Premies	0,8%	-0,7%
Uitkeringen	0,4%	-0,2%
Toekenning voorwaardelijke toeslagen	-1,6%	0,3%
Wijziging rentetermijnstructuur rentedeel (effect op de voorziening pensioenverplichtingen)	5,9%	4,6%
Wijziging rentetermijnstructuur inflatiedeel (effect op de voorziening pensioenverplichtingen)	-	3,6%
Genereren van extra rendement door de beleggingen	0,0%	0,0%
Wijziging actuariële grondslagen	0,0%	3,5%
Overige oorzaken	-0,8%	0,0%
Eind situatie 31 december 2013	125,6%	69,6%

De nominale dekkingsgraad bevond zich eind 2013 boven de vereiste dekkingsgraad van 123,2%.

Actuariële analyse

Hieronder wordt het saldo van baten en lasten geanalyseerd naar technische winst- en verliesbronnen, de bedragen zijn in 1000 euro:

	2013	2012
Resultaat op beleggingen en verplichtingen	1.555	2.229
Resultaat op premies	672	357
Resultaat op waardeoverdrachten	-7	2
Resultaat op pensioenuitkeringen	37	46
Resultaat op pensioenuitvoeringskosten	8	7
Wijziging actuariële grondslagen	-	1.577
Actuariële resultaten	12	-15
Resultaat op indexering	-458	-329
Overige resultaten	-	-28
Totaal	1.819	3.846

Oordeel van de certificerend actuaris over de financiële positie

Overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten zijn de technische voorzieningen, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is voor de verplichtingen

aangegaan tot de balansdatum sprake van een toereikende solvabiliteit. Met inachtneming van het voorafgaande heeft de certificerend actuaaris zich ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 137 over de toeslagverlening.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Blue Sky Group is volgens de certificerend actuaaris voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Risicomanagement

Het pensioenfonds besteedt veel aandacht aan analyse van risico's en de beheersing hiervan. In 2014 zet het fonds verdere stappen op het gebied van integraal risico management. Integraal benadrukt dat het gaat om het management van alle verschillende risicogebieden in onderlinge samenhang. Hiertoe ontwikkelt het fonds een dashboard waarop de belangrijkste risicoparameters integraal worden weergegeven.

Omdat het fonds een deel van de activiteiten uitbesteedt aan de uitvoeringsorganisatie, zijn ook de beheersmaatregelen die Blue Sky Group treft van belang.

Hieronder vindt u een nadere toelichting op de voornaamste risico's die het bestuur heeft onderkend, alsmede het beleid van het bestuur voor het beheersen van de risico's. Kwantitatieve informatie over risico's is opgenomen in de risicoparagraaf als onderdeel van de jaarrekening.

Het pensioenfonds maakt onderscheid tussen financiële risico's en niet-financiële risico's.

Financiële risico's

Om zijn missie te realiseren heeft het fonds risicobeleid ontwikkeld, waarin het bewust bepaalde financiële risico's neemt. De actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) is het bedrijfsplan waarin het beleid uiteen is gezet.

De volgende financiële risico's worden onderscheiden:

- rentemismatchrisico;
- beleggingsrisico's;
- verzekeringstechnische risico's;
- liquiditeitsrisico;
- concentratierisico;
- actief risico.

Rentemismatchrisico

Het pensioenfonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch). Door een belangrijk deel van de vastrentendewaardenportefeuille te beleggen in langlopende inflation linked obligaties en nominale euro staatsobligaties wordt gezorgd voor een reductie van dit mismatchrisico.

Daarnaast zet het pensioenfonds nominale renteswaps in voor een verdere beperking van het mismatchrisico. De vastrentendewaardenportefeuille samen met de renteswaps dekt het strategische rentemismatchrisico voor 55% af.

Beleggingsrisico's

Beleggingsrisico's zijn risico's binnen de beleggingen van het pensioenfonds. Er wordt onderscheid gemaakt tussen vastgoed- en aandelenrisico, valutarisico, kredietrisico en risico's van derivaten.

Vastgoed- en aandelenrisico

Het vastgoed- en aandelenrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen of waardewijzigingen plaatsvindt. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat. De beleggingen worden namelijk gewaardeerd op marktwaarde. Daarbij worden waardewijzigingen onmiddellijk verwerkt in het saldo van baten en lasten. Het fonds beheerst het vastgoed- en aandelenrisico door het aanbrengen van een goede spreiding binnen de portefeuille (diversificatie). Hiervoor vindt periodiek een risico-rendementsanalyse plaats van de beleggingsportefeuille. Het beleggingsbeleid wordt uitgebreid beschreven in het jaarlijkse beleggingsplan, dat door het bestuur van het fonds wordt vastgesteld.

Valutarisico

Het pensioenfonds belegt ook in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro. Om dit risico te beheersen, dekt het fonds alle beleggingen in de Amerikaanse dollar, het Britse pond, de Japanse yen, de Zweedse kroon, de Canadese dollar en de Australische dollar af naar de euro. Daarnaast worden sommige valuta's, zoals de Hong Kong dollar, gezien als posities in de Amerikaanse dollar en als zodanig afgedekt. Het resterende valutarisico in de portefeuille van het fonds is zeer beperkt.

Kredietrisico

Het pensioenfonds sluit contracten af met tegenpartijen. Daarbij loopt het fonds een risico als deze tegenpartijen hun verplichtingen jegens het fonds niet nakomen. De kredietwaardigheid van de portefeuille is een belangrijke indicator voor de kwaliteit van die portefeuille. Credit ratings lopen uiteen van AAA (zeer kredietwaardig) tot D. De spreiding van de beleggingen in vastrentende waarden is zodanig dat 74 procent (2012: 78 procent) een kredietwaardigheid heeft van A of hoger.

Het tegenpartijrisico dat is verbonden aan de inzet van afgeleide financiële instrumenten wordt dagelijks gemonitord en op marktconforme wijze beheerst door het opvragen van onderpand bij bepaalde marktbevingen. Daarnaast maakt het fonds gebruik van verschillende tegenpartijen met een goede reputatie, waardoor dit risico wordt beperkt.

Risico's van derivaten

In het strategisch beleid heeft het fonds bepaalde beleggingsrisico's gedefinieerd die het expliciet wil beheren en beheersen. In het bijzonder gaat het om het renterisico van de beleggingen ten opzichte van de verplichtingen en het valutarisico van beleggingen in niet-euro valuta. Voor de beheersing van elk van deze risico's zijn procedures en aspecten van operationele uitvoering vastgelegd. Daarbij is de inzet van derivaten, onder bepaalde regels, toegestaan. Het fonds heeft onderkend dat de inzet van die instrumenten ook risico's met zich meebrengen. In de afspraken met tegenpartijen en de uitvoering van transacties, alsmede het beheer van de posities, heeft het fonds voorzien.

Verzekeringstechnische risico's

Het belangrijkste verzekeringstechnische risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Het pensioenfonds berekent de voorziening pensioenverplichtingen op basis van de Prognosetafel AG2012–2062 met correcties voor ervaringssterfte. Hierdoor wordt rekening gehouden met toekomstige verbetering van de levensverwachting. Toepassing van deze prognosetafel beperkt het langlevensrisico voor het fonds sterk.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Deze verplichtingen betreffen voornamelijk de pensioenuitkeringen, maar ook ingenomen derivatenposities en aangegane commitments voor private equity en privaat onroerend goed kunnen leiden tot contractuele verplichting tot bijstorting. Het liquiditeitsrisico is onder normale omstandigheden nagenoeg afwezig. Dat komt ten eerste doordat de pensioenuitkeringen voor een belangrijk deel kunnen worden voldaan uit de ontvangen premies en directe beleggingsopbrengsten. Een tweede reden is dat verreweg het grootste deel van de beleggingsportefeuille bestaat uit liquide vermogenstitels.

Concentratierisico

Concentratierisico doet zich voor wanneer een groot deel van het belegd vermogen in dezelfde beleggingscategorie, regio, stijl en/of partij is geconcentreerd. Het fonds kiest in zijn beleggingsstrategie voor een weloverwogen spreiding.

Er kan zich ook concentratierisico voordoen binnen het deelnemersbestand. Het deelnemersbestand van het fonds is divers, het aantal deelnemers is groot en is verdeeld over verschillende leeftijdsklassen. Ook hier is het concentratierisico beperkt.

In de bepaling van het vereist eigen vermogen wordt dan ook geen buffer voor dit risico aangehouden.

Actief risico

Het fonds bepaalt door middel van asset liability management (ALM) de verdeling van haar beleggingsportefeuille. Zo mogelijk stelt het fonds voor elke beleggingscategorie en regio binnen deze strategische beleggingsportefeuille een representatieve benchmark vast. De feitelijke beleggingsportefeuille kan afwijken van de strategische beleggingsportefeuille, waarbij zogenaamd actief risico ontstaat.

Het fonds hanteert als maatstaf voor dit actief risico de (ex-ante) tracking error. De tracking error is een maatstaf voor de verwachte spreiding van de rendementsverschillen tussen de werkelijke en de strategische portefeuille. Het actief risico in de beleggingsportefeuille mag niet groter zijn dan de vooraf door het fonds vastgestelde limiet. Hiermee wordt het actief risico begrensd.

Niet-financiële risico's

Uitbestedingsrisico

Het pensioenfonds besteedt de pensioenuitvoering, bestuursondersteuning en het vermogensbeheer uit aan Blue Sky Group. Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de uitbestede werkzaamheden wordt geschaad. Om dit risico te beheersen, heeft het fonds conform de Pensioenwet beleid vastgesteld voor de beheersing van risico's die samenhangen met de uitbesteding van bedrijfsprocessen. Voor het fonds bestaat het uitbestedingsrisico vooral uit het risico dat Blue Sky Group niet handelt volgens het verstrekte mandaat. Om dit risico te beheersen zijn duidelijke voorwaarden contractueel vastgelegd en uitgewerkt in een service level agreement (SLA).

De uitvoeringsorganisatie legt periodiek verantwoording af over de beheersing van de processen en overlegt hierbij ook een ISAE 3402-rapportage inclusief 'In Control Statement' voor de gehele dienstverlening. Deze rapportage beschrijft beheersdoelstellingen en beheersmaatregelen voor alle processen die de uitvoeringsorganisatie voor het fonds uitvoert. Daarnaast implementeerde het pensioenfonds onder andere de volgende beheersmaatregelen.

Het fonds:

- voert periodiek een risico-inventarisatie uit;
- beoordeelt periodiek de uitvoering van de serviceafspraken;
- neemt kennis van de ISAE 3402-rapportage inclusief 'In Control Statement' van Blue Sky Group en beoordeelt de toereikendheid van de beheersdoelstellingen en de opzet en werking van de getroffen beheersmaatregelen;

Operationeel risico

Operationeel risico treedt op bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, vanwege niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of door externe gebeurtenissen. Dit risico wordt beperkt doordat het fonds de hiervoor besproken ISAE 3402-rapportage inclusief 'In Control Statement', gecertificeerd door een onafhankelijke accountant, van de uitvoerder ontvangt en beoordeelt.

Juridisch risico

Het juridisch risico hangt samen met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving en het mogelijk in gevaar komen van de rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

Een belangrijk onderdeel van juridisch risico is het compliancerisico. Dit omvat het risico dat niet of niet-tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen worden overtreden. Daarnaast omvat het ook het risico dat interne regelgeving, zoals de gedragscode en beleggingsrichtlijnen, niet wordt nageleefd. Beheersing hiervan vindt plaats door het maken van afspraken in de SLA met Blue Sky Group over de inrichting en naleving van compliance door de uitvoeringsorganisatie aldaar. Daarnaast heeft het fonds een eigen compliance officer aangesteld. Deze ziet toe op de naleving van de gedragscode door het bestuur van het fonds.

IT-risico

Dit is het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet-continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT. Het risico kan zich voordoen, indien

bijvoorbeeld de IT-strategie en het IT-beleid niet of onvoldoende zijn toegesneden op de bedrijfsprocessen. Daarnaast kan het IT-risico zich voordoen bij de beveiliging (bijvoorbeeld het toegankelijk zijn van informatie voor niet-geautoriseerde gebruikers), de beheersbaarheid (ontoereikend beheer van de ICT-omgeving) en de continuïteit (risico op het niet-beschikbaar zijn van de IT-infrastructuur (waaronder applicaties en systemen)).

Informatietechnologie is een belangrijk speerpunt van het fonds. Het bestuur beoordeelt de inrichting van IT voor het fonds mede op basis van de door de uitvoerder verstrekte ISAE 3402-rapportage (zie hiervoor). Een belangrijk onderdeel hiervan is de beschrijving van de IT en de IT-processen en de bevindingen van de externe accountant hierbij.

Omgevingsrisico

Het risico als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Het fonds is zich bewust van een toename van dit risico door recente ontwikkelingen. Zo liggen pensioenfondsen de laatste jaren onder een vergrootglas en moeten zij zich verantwoorden voor kosten, governance, beleggingsbeleid etc. Het fonds anticipeert op nieuwe ontwikkelingen en voert een transparant beleid (zowel afweging van belangen als vastleggen van besluiten), waardoor het risico door veranderingen van buiten de instelling tijdig kan worden opgepakt.

Onderdeel van omgevingsrisico is het sponsorrisico. Er is een evidente economische band tussen het pensioenfonds en Blue Sky Group B.V. Het sponsorrisico kan worden gedefinieerd als risico's voor het pensioenfonds ten gevolge van wijzigingen of beslissingen van Blue Sky Group. Voorbeelden van sponsorrisico's zijn onder meer faillissementsrisico, betalingsonmacht van de sponsor en financieringsrisico. Het sponsorrisico wordt verminderd door tijdige facturatie en incassering van de premie.

Integriteitrisico

Onder integriteitrisico wordt het risico verstaan dat het pensioenfonds niet integer handelt. Dit risico wordt beheerst door het continu bewaken en eventueel bijstellen van het beleid en transparantie bij het doen van uitingen naar belanghebbenden. Daarnaast heeft het fonds een integriteitbeleid vastgesteld. Hierin geeft het fonds zijn visie op integriteit en onderscheidt het diverse situaties waarin integriteit een rol speelt. Ook beschrijft het fonds welke standpunten het bij die situaties inneemt. Tenslotte legt het integriteitbeleid de maatregelen vast om te voorkomen dat de reputatie van het fonds wordt geschaad.

Premierisico

Het premiebeleid is één van de belangrijke sturingsmiddelen van een pensioenfonds. Door een adequate prijsstelling wordt voorkomen dat een fonds op voorhand te maken krijgt met tekorten. Met de ingelegde premie en het hierover gegenereerde beleggingsrendement moet het geambieerde pensioen inclusief de aanpassing aan inflatie met een bepaalde mate van waarschijnlijkheid kunnen worden uitgekeerd. Onder premierisico wordt verstaan dat de hoogte van de premie niet meer passend is bij de ambitie van het fonds. De hoogte van de premie wordt periodiek getoetst bij het uitvoeren van een continuïteitsanalyse. Als hieruit zou blijken dat premiestelling en ambitie niet meer met elkaar in lijn zijn, treedt het pensioenfonds in overleg met de werkgever met als doel pensioenambitie en premiestelling met elkaar in lijn te brengen.

VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN

Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het door het fondsbestuur in 2013 gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Het verantwoordingsorgaan heeft hiertoe het conceptjaarverslag 2013 en andere fondsdocumenten beoordeeld en een gesprek gevoerd met het bestuur.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan heeft een positief algemeen oordeel over de wijze waarop het bestuur het pensioenfonds beheerd en bestuurd heeft. Het verantwoordingsorgaan complimenteert het bestuur met de benoeming van de onafhankelijk voorzitter. Dit is een belangrijke stap, mede gezien de verwevenheid die inherent is aan de bemensing van het bestuur van het pensioenfonds, maar deze ook kwetsbaar maakt. Het verantwoordingsorgaan prijst het bestuur ook met de benoeming van een pensioengerechtigde in het bestuur. Deze vertegenwoordiger kan bijdragen tot het inbrengen van nieuwe invalshoeken bij de besluitvorming.

Het verantwoordingsorgaan heeft veel waardering voor het goed verzorgde jaarverslag. Het jaarverslag maakt duidelijk dat het bestuur zeer actief en betrokken is bij alle fonsaangelegenheden. Op zichzelf is dat zeer te waarderen. Het roept bij het verantwoordingsorgaan wel de vraag op in hoeverre het bestuur eigenstandig afweegt of en in hoeverre de bescheiden omvang van het pensioenfonds tot een mogelijk andere bestuurlijke benadering kan leiden, bijvoorbeeld ten aanzien van de beleggingsportefeuille. Gegeven de omvang van het belegde vermogen is sprake van een relatief grote complexiteit. Meer in het algemeen kent het bestuur een ambitieniveau dat past bij een groot fonds. De keerzijde is dat dit grote inspanningen vergt, ook in financieel opzicht.

Alles in overweging nemend is het verantwoordingsorgaan van oordeel dat het bestuur, in de periode waarover verantwoording werd afgelegd, op een evenwichtige wijze met alle belangen is omgegaan en de hem toebedeelde taken naar behoren heeft uitgevoerd.

Reactie van het bestuur

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor zijn werkzaamheden, de bijdrage aan het beoordelen van het beleid en het opstellen van het oordeel. Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel en zal zich in het komende jaar op dezelfde wijze inzetten om dit vertrouwen waar te maken.

Jaarrekening 2013

Balans per 31 december

Rekening van baten en lasten

Kasstroomoverzicht

Toelichting algemeen

Activiteiten

Pensioenregeling

Indexering

Financiering en premie

Herverzekering

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Toelichting op de balans

Activa

Passiva

Overige informatie

Toelichting op de rekening van baten en lasten

Baten en lasten pensioenactiviteiten

Baten en lasten beleggingsactiviteiten

Actuariële analyse van het resultaat

Overige informatie

**Balans per 31 december
(na resultaatbestemming)**

(bedragen in duizenden euro's)

	2013	2012
Activa		
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
• Vastgoed (1)	2.706	3.339
• Aandelen (2)	15.262	13.906
• Vastrentende waarden (3)	22.491	19.208
• Derivaten (4)	2.021	2.551
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	42.480	39.004
Herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen (5)	265	284
Vorderingen en overlopende activa (6)	-	583
Liquide middelen (7)	98	102
Totaal activa	42.843	39.973
Passiva		
Stichtingskapitaal en reserves (8)		
• Bestemmingsreserves	144	100
• Overige reserves	8.658	6.883
Totaal stichtingskapitaal en reserves	8.802	6.983
Technische voorzieningen		
• Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (9)	33.757	32.870
Derivaten (4)	234	67
Schulden en overlopende passiva (10)	50	53
Totaal passiva	42.843	39.973

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 51 tot en met 74.

Rekening van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

	2013	2012
Baten en lasten pensioenactiviteiten		
Premies (11)	2.746	2.231
Waardeoverdrachten, per saldo (12)	429	-79
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
• Pensioenopbouw (13)	-1.850	-1.671
• Indexering (14)	-458	-329
• Rentetoevoeging (15)	-122	-471
• Wijziging rekenrente (16)	1.554	-3.263
• Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (17)	413	445
• Pensioenrechten waardeoverdrachten, per saldo (18)	-436	81
• Wijziging actuariële grondslagen (19)	-	1.577
• Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen (20)	12	-271
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	-887	-3.902
Pensioenuitkeringen (21)	-371	-390
Herverzekeringen (22)	32	63
Overige lasten pensioenactiviteiten (23)	-258	-16
Totaal baten en lasten pensioenactiviteiten	1.691	-2.093
Baten en lasten beleggingsactiviteiten		
Directe beleggingsopbrengsten (24)	235	333
Indirecte beleggingsopbrengsten (24)	-84	5.608
Kosten van vermogensbeheer (24)	-18	-3
Overige baten en lasten beleggingsactiviteiten (25)	-5	1
Totaal baten en lasten beleggingsactiviteiten	128	5.939
Resultaat	1.819	3.846

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 75 tot en met 86.

Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden euro's)

	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	2.911	2.019
Ontvangen waardeoverdrachten	429	189
Ontvangen winstdeling herverzekering	258	16
Betaalde pensioenuitkeringen	-376	-393
Betaalde waardeoverdrachten	-	-268
Betaalde premies herverzekering	-228	-201
Betaalde uitkering winstdeling herverzekering	-258	-16
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten, per saldo	15	19
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	2.751	1.365
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen beleggingen	8.801	8.242
Directe beleggingsopbrengsten	273	429
Aankopen beleggingen	-12.368	-10.029
Verkopen en afwikkeling derivaten, per saldo	329	345
Mutatie deposito's en liquiditeiten	-193	136
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-11	-3
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten, per saldo	414	-418
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-2.755	-1.298
Mutatie liquide middelen	-4	67

Toelichting algemeen

Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds Blue Sky Group, statutair gevestigd te Amstelveen (hierna: het pensioenfonds), is het verstrekken van pensioenuitkeringen aan werknemers en oud-werknemers van Blue Sky Group B.V.

Pensioenregeling

Ouderdomspensioen

De pensioenregeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. De opbouw van ouderdomspensioen bedraagt per jaar van deelneming 2,25% van de pensioengrondslag. Met ingang van 1 januari 2014 bedraagt de pensioenopbouw 2,15% per deelnemersjaar. De pensioengrondslag is gelijk aan het vaste jaarsalaris inclusief vakantietoeslag en eindejaarsuitkering verminderd met de franchise. De pensioenleeftijd is standaard 65 jaar en kan maximaal vijf jaar worden vervroegd of maximaal twee jaar worden uitgesteld. Daarnaast bestaat de mogelijkheid van deeltijdpensioen. Voor de pensioenopbouw vanaf 1 januari 2014 is de standaardpensioenleeftijd 67 jaar.

Nabestaandenpensioen

Het nabestaandenpensioen geldt voor de nagelaten partner van een deelnemer en bedraagt 70% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Daarnaast is er een facultatief nabestaandenpensioen dat het risico van overlijden van de deelnemer vóór het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd dekt en ervoor zorgt dat het nabestaandenpensioen in dat geval 70% van het bereikbare ouderdomspensioen bedraagt. Deelnemer en partner kunnen gezamenlijk afzien van het facultatief nabestaandenpensioen. Bij ingang van het ouderdomspensioen bestaat de keuze van omzetting van (een deel van) het recht op nabestaandenpensioen in een verhoging van het ouderdomspensioen.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt per gerechtigd kind 20% van het bereikbare ouderdomspensioen. Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot het bereiken van de leeftijd van 18 jaar of de leeftijd van 25 jaar indien een opleiding wordt gevolgd waarvoor recht op studiefinanciering bestaat.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Het arbeidsongeschiktheidspensioen gaat doorgaans in na een periode van twee jaar arbeidsongeschiktheid. Het pensioen wordt uitgekeerd zolang de arbeidsongeschiktheid voortduurt, maar uiterlijk tot het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd.

Indexering

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de cao van Blue Sky Group.

Verder streeft het pensioenfonds ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex.

De indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op indexering bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst indexering kan plaatsvinden.

De ambitie van het pensioenfonds is om bij een nominale dekkingsgraad groter dan of gelijk aan de dekkingsgraad die overeenkomt met het vereist vermogen volledige indexering toe te kennen. Bij een nominale dekkingsgraad kleiner dan of gelijk aan 105% wordt geen indexering toegekend. Bij een dekkingsgraad tussen deze grenzen wordt de indexering pro rata toegekend. Hierbij wordt de zesmaandsgemiddelde dekkingsgraad per maandeinde in de periode juni tot en met november vergeleken met de vereiste dekkingsgraad per eind november.

Met ingang van 1 januari 2014 is de ondergrens in het indexeringsbeleid verhoogd van een nominale dekkingsgraad van 105% naar een nominale dekkingsgraad van 110%. Verder is de bovengrens in het indexeringsbeleid gewijzigd van de nominale dekkingsgraad die overeenkomt met het vereist vermogen in de hoogste van een percentage van de reële dekkingsgraad en de nominale dekkingsgraad die overeenkomt met het vereist vermogen. Dit percentage is gelijk aan het driejaars voortschrijdend gemiddelde van de verhouding tussen de voorziening pensioenverplichtingen op basis van het verwachte rendement en de voorziening pensioenverplichtingen op basis van de risicovrije reële marktrente.

Een eventuele achterstand in de indexering kan in principe worden ingehaald. De grens voor inhaalindexering is vanaf 1 januari 2014 gelijk aan de hoogste van de met absoluut 10% reële dekkingsgraad verhoogde bovengrens in het indexeringbeleid zoals hiervoor beschreven en de met 20% absolute nominale dekkingsgraad verhoogde vereiste dekkingsgraad.

Financiering en premie

De jaarlijkse kosten van pensioenopbouw en risicodekking worden op basis van een gedempte rentevoet van 3,0% bij de werkgever in rekening gebracht. De premie bevat een solvabiliteitsopslag die is gebaseerd op de verhouding tussen het vereist eigen vermogen op grond van de Pensioenwet en de voorziening pensioenverplichtingen (op basis van de nominaal verworven pensioenrechten). De premiekortinggrens is gelijk aan de hoogste van een reële dekkingsgraad van 100% en de vereiste nominale dekkingsgraad. Extra premie wordt gevraagd indien het aanwezig eigen vermogen kleiner is dan het vereist eigen vermogen op grond van de Pensioenwet. Voor de bepaling van premiekorting of extra premie wordt eveneens de zesmaandsgemiddelde dekkingsgraad per maandeinde in de periode juni tot en met november vergeleken met de vereiste dekkingsgraad per eind november.

Ter voorkoming dat premiekorting wordt verleend voordat een eventuele indexeringsachterstand is ingehaald, is de premiekortinggrens vanaf 1 januari 2014 gelijk aan de hoogste van een 100%

reële dekkinggraad en de met absoluut 20% nominale dekkinggraad verhoogde vereiste dekkinggraad.

Herverzekering

Het risico van overlijden vóór de AOW-gerechtigde leeftijd (facultatief nabestaandenpensioen) en het risico van arbeidsongeschiktheid zijn volledig herverzekerd. Daarvoor wordt een jaarlijkse premie betaald. Het risico van overlijden vóór de AOW-gerechtigde leeftijd is verzekerd op basis van kapitalen. De dekking van het arbeidsongeschiktheidspensioen betreft een jaarlijkse rente. Er is een winstdelingsregeling overeengekomen met betrekking tot de verzekeringstechnische resultaten (zowel het overlijdensrisico als het arbeidsongeschiktheidsrisico).

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, met gebruikmaking van de vrijstelling inzake de vorming van een reserve herwaardering volgens artikel 146 van de Pensioenwet, en in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen (RJ 610).

De bedragen in de jaarrekening luiden in euro's.

Schattingen en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening is het maken van schattingen en veronderstellingen noodzakelijk. De schattingen en veronderstellingen hebben invloed op de toepassing van grondslagen en de waardering van activa en verplichtingen. De schattingen en daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Vooral de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en (in mindere mate) de waardering van de beleggingen zijn gebaseerd op schattingen en veronderstellingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Ten behoeve van de oordeelsvorming en het maken van schattingen wordt gebruik gemaakt van externe deskundigen. De aard van oordelen en schattingen en de onderliggende veronderstellingen is, voor zover noodzakelijk geacht voor het vereiste inzicht in het vermogen, vermeld in de toelichting bij de jaarrekening. Herzieningen van schattingen worden verwerkt in de periode waarin de schatting wordt herzien. Een herziening van een schatting heeft dikwijls ook gevolgen voor waardering en resultaatbepaling in toekomstige perioden.

Verwerking

De belangrijkste activa en verplichtingen van het pensioenfonds zijn respectievelijk de beleggingen en de pensioenverplichtingen. De beleggingen bestaan volledig uit financiële activa en derivaten. Deze worden in de balans opgenomen respectievelijk van de balans verwijderd op transactiedatum (datum van koop of verkoop). Dit is het moment waarop de toekomstige economische voordelen en de risico's verbonden aan het financiële instrument worden overgedragen.

Pensioenverplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment van toekenning of overdracht van de pensioenrechten. Zij worden van de balans verwijderd op het moment van uitkering of overdracht van de pensioenrechten.

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Presentatie beleggingen en beleggingsopbrengsten

De beleggingen bestaan nagenoeg geheel uit participaties in beleggingsinstellingen, voor het merendeel Blue Sky beleggingsfondsen. Deze beleggingsfondsen hebben de vorm van een besloten fonds voor gemene rekening. De participaties worden in de balans gerubriceerd conform de aard van de onderliggende beleggingen van de beleggingsfondsen. Waardeveranderingen van de participaties worden in de rekening van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten. Zij bestaan uit de directe en indirecte opbrengsten van de onderliggende beleggingen en de kosten van vermogensbeheer die ten laste van het beleggingsfonds komen. Door beleggingsfondsen uitgekeerde dividenden worden gepresenteerd onder directe beleggingsopbrengsten.

Waardering beleggingen

Participaties in beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de berekende intrinsieke waarde op balansdatum of de meest recent beschikbare intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt vastgesteld op basis van de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen. De marktwaarde is het bedrag waarvoor een actief of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. De marktwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, tenzij anders vermeld.

Waardeveranderingen beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de intrinsieke waarde van de participaties in de beleggingsfondsen. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Valutakoersverschillen bij de omrekening van activa en verplichtingen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen onder de post waarop de activa en verplichtingen betrekking hebben.

De koers op balansdatum van de euro ten opzichte van de belangrijkste valuta's is:

	2013	2012	2011
Amerikaanse dollar	1,3779	1,3184	1,2982
Canadese dollar	1,4640	1,3127	1,3218
Australische dollar	1,5402	1,2699	1,2662
Japane yen	144,829	113,996	99,880
Britse pond	0,8320	0,8111	0,8353
Zwitserse frank	1,2255	1,2068	1,2139
Zweedse kroon	8,8500	8,5768	8,8992

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Vastgoed

De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde aandelen van vastgoedfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum. Onderliggende beleggingen in niet-beursgenoteerde participaties worden gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde, gebaseerd op de marktwaarde van het onderliggende vastgoed. De marktwaarde van het onderliggende vastgoed is de geschatte waarde bij onderhandse verkoop in verhuurde staat. De onderliggende vastgoedobjecten worden periodiek getaxeerd door onafhankelijke taxateurs.

Aandelen

De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde aandelen en converteerbare obligaties van aandelenfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Vastrentende waarden

De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde vastrentende waarden van fondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. De marktwaarde van directe vastrentende beleggingen wordt bepaald door te ontvangen rente en aflossingen contant te maken op basis van actuele marktrente, rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd van de belegging.

Derivaten

Derivaten zijn afgeleide financiële instrumenten, waarvan de waarde afhankelijk is van één of meer onderliggende primaire financiële instrumenten. Derivaten bevatten rechten en verplichtingen waardoor één of meer van de financiële risico's waaraan de onderliggende primaire financiële instrumenten onderhevig zijn tussen partijen worden overgedragen. Derivaten

leiden bij het aangaan van de transactie niet of tot een relatief gering vermogensbeslag. Basisvormen van derivaten zijn swaps, forwards, futures en opties. Het onderliggende primaire financiële instrument kan onder meer een valutaproduct, een aandelenproduct of een renteproduct zijn.

Het pensioenfonds maakt gebruik van de volgende derivaten: valutaswaps, valutatermijncontracten, aandelenfutures, interest rate swaps en obligatiefutures.

Een valutaswap is een contract waarbij wordt overeengekomen om een bedrag in een bepaalde valuta te ruilen tegen een gelijkwaardig bedrag in een andere valuta met de verplichting om de betrokken valuta weer terug te ruilen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde (termijn)koers. Bij een langlopende valutaswap worden gedurende de looptijd ook rentestromen uitgewisseld. Bij een kortlopende valutaswap worden geen rentestromen uitgewisseld, maar wordt het renteverskil verrekend in de termijnkoers.

Een valutatermijncontract is een contract waarbij de verplichting wordt aangegaan om een bepaalde valuta te verkopen en een andere valuta te kopen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde (termijn)koers.

Een aandelenfuture is een op een beurs verhandelbaar termijncontract met verplichte levering van aandelen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde prijs. Naast futures met als onderliggende waarde een specifiek aandeel bestaan ook aandelenindexfutures. Dit zijn futures met als onderliggende waarde een bepaalde aandelenindex. Het verschil tussen het niveau van de aandelenindex dat is vastgelegd in het futurecontract en het werkelijke niveau van de index wordt afgerekend (cash settlement).

Een interest rate swap of renteswap is een contract waarbij wordt overeengekomen om gedurende een vooraf vastgestelde periode rentestromen in dezelfde valuta te ruilen. Bij de meeste renteswaps wordt een variabele rente geruild tegen een vast rente. De variabele rente is gebaseerd op de geldmarktrente, waarbij als referentie Euribor of Eonia wordt gehanteerd. De vaste rente is meestal gebaseerd op de marktrente van staatsobligaties.

Een obligatiefuture is een op een beurs verhandelbaar termijncontract met verplichte levering van fictieve staatsobligaties op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde prijs. Veel voorkomende obligatiefutures in de Europese handel zijn Bundfutures. De onderliggende waarde van een Bundfuture is een fictieve Duitse staatsobligatie met een looptijd van 10 jaar. Het verschil tussen de prijs van de obligatie die is vastgelegd in het futurecontract en de werkelijke prijs wordt afgerekend (cash settlement).

Derivaten worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beursprijs per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie (zoals valutakoersen en rentecurves), als input voor de gehanteerde gangbare waarderingsmodellen.

Herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuariel bepaalde contante waarde van de verzekerde uitkeringen, volgens de grondslagen van het pensioenfonds, onder aftrek van een eventuele waardevermindering, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid. De geamortiseerde kostprijs komt in het algemeen overeen met de nominale waarde.

Liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen voor de nominale waarde.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen wordt actuariel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige indexering niet in de voorziening is begrepen, maar de op balansdatum toegezegde indexering wel in de voorziening wordt opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door De Nederlandsche Bank (DNB) vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum.

De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten. Daarin is begrepen de toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers.

De voorziening met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen is de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de verplichtingen aan bij het pensioenfonds aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers, nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers en zieke deelnemers die naar verwachting arbeidsongeschikt zullen worden verklaard. De actuariële veronderstelling is dat het effect van de verwachte reactivering van bestaande arbeidsongeschikte deelnemers gelijk is aan het effect van de verwachte nieuwe instroom van nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers en zieke deelnemers.

De belangrijkste actuariële grondslagen en veronderstellingen zijn:

- rekenrente volgens rentetermijnstructuur DNB (ongewijzigd);
- levensverwachting volgens AG-prognosetafel 2012-2062 met actuele leeftijds- en sekseafhankelijke correctiefactoren (ongewijzigd);
- partnerfrequentie actieve en gewezen deelnemers 100% (ongewijzigd);
- verschil leeftijd man en vrouw drie jaar (ongewijzigd);
- excassokosten 2,0% van de voorziening (ongewijzigd).

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2013 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,95% worden afgeleid (2012: 2,65%).

De voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 20 jaar de driemaandsgemiddelde marktrente op de interbancaire swapmarkt. Voor looptijden langer dan 20 jaar wordt de driemaandsgemiddelde swapcurve aangepast door de onderliggende éénjaarsforwardrente te extrapoleren naar een vast renteniveau, de zogenoemde ultimate forward rate (UFR) van 4,2%. In de door DNB gevolgde methodiek beweegt de rente vanaf 21 jaar geleidelijk in de richting van de UFR, doordat de driemaandsgemiddelde forwardrente wordt gemiddeld met de UFR. Het gewicht van de UFR neemt vanaf 21 jaar tot en met 60 jaar toe met de looptijd. De gehanteerde forwardrentes vanaf 60 jaar zijn constant en gelijk aan de UFR.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, die in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen voor resultaatbepaling vloeien voor het merendeel voort uit de voor de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde waarderingsgrondslagen. Voor een aantal posten worden de grondslagen voor resultaatbepaling hierna (nader) uiteengezet.

Premies

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen en extra premies worden verwerkt in de periode waarin aan de voorwaarden volgens de uitvoeringsovereenkomst wordt voldaan.

Waardeoverdrachten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van de pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin deze ontstaan. De toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de arbeidsongeschiktheid ontstaat.

Indexering

De toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van indexering wordt in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarin het bestuursbesluit wordt genomen.

Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de indexering.

Wijziging rekenrente

Het effect van de verandering van de rekenrente op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen wordt ten gunste van de rekening van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Pensioenrechten waardeoverdrachten

De met waardeoverdrachten samenhangende toevoeging en onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Wijziging actuariële grondslagen

Het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Herverzekeringen

Herverzekeringsuitkeringen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben. Winst aandelen worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin zij bekend worden.

Kosten

Kosten worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop zij betrekking hebben.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum.

Onder liquide middelen worden verstaan banktegoeden die niet het karakter hebben van beleggingen.

Toelichting op de balans

(bedragen in duizenden euro's)

Activa

1 Vastgoed

	2013	2012
Beursgenoteerd	1.266	2.100
Niet-beursgenoteerd	1.440	1.239
Totaal	2.706	3.339

De samenstelling van de onderliggende portefeuille vastgoed per sector is als volgt:

Winkels	880	1.235
Kantoren	639	902
Bedrijfsruimten	389	434
Woningen	404	401
Overig	394	367
Totaal	2.706	3.339

De samenstelling naar regio is als volgt:

Europa	1.269	2.207
Verenigde Staten	1.130	855
Azië	307	277
Totaal	2.706	3.339

Blue Sky vastgoedfondsen waarin het pensioenfonds participeert hebben een deel van de portefeuille uitgeleend. Voor dat deel hebben deze vastgoedfondsen alleen het economisch eigendom. Het aandeel van het pensioenfonds in deze in bruikleen gegeven vastgoedaandelen bedraagt totaal EUR 20 duizend (2012: EUR 51 duizend). Voor het risico van niet-teruglevering zijn staatsobligaties met ten minste een AA-rating verkregen tot een bedrag van EUR 22 duizend (2012: EUR 54 duizend). Deze zekerheden zijn niet in de balans opgenomen.

2 Aandelen

	2013	2012
Totaal	15.262	13.906

De portefeuille bestaat geheel uit beursgenoteerde aandelen.

De aandelenportefeuille kan als volgt worden gespecificeerd per sector:

Financiële instellingen	3.418	2.998
Informatietechnologie	1.476	1.345
Energie	1.149	1.304
Telecommunicatie	883	716
Consument cyclisch	1.718	1.620
Consument defensief	1.951	1.634
Industrie	1.621	1.376
Basismaterialen	924	1.077
Gezondheidszorg	1.552	1.258
Nutsbedrijven	570	578
Totaal	15.262	13.906

De samenstelling naar regio is als volgt:

Europa	5.499	4.835
Verenigde Staten	4.195	3.673
Canada	586	329
Japan	1.022	939
Overig Pacific	567	581
Opkomende markten	3.393	3.549
Totaal	15.262	13.906

Blue Sky aandelenfondsen waarin het pensioenfonds participeert hebben een deel van de aandelen uitgeleend. Voor dat deel hebben de aandelenfondsen alleen het economisch eigendom. Het aandeel van het pensioenfonds in deze in bruikleen gegeven aandelen bedraagt totaal EUR 766 duizend (2012: EUR 577 duizend). Voor het risico van niet-teruglevering zijn staatsobligaties met ten minste een AA-rating verkregen tot een bedrag van EUR 805 duizend (2012: EUR 611 duizend). Deze zekerheden zijn niet in de balans opgenomen.

3 Vastrentende waarden

	2013	2012
Staatsobligaties	17.481	15.242
Ondernemingsobligaties	4.691	3.730
Totaal beursgenoteerde obligaties	22.172	18.972
Onderhandse leningen	70	180
Banktegoeden in rekening-courant	249	56
Totaal	22.491	19.208

De specificatie naar rentetype is als volgt:

Inflation linked	12.726	11.435
Vaste rente	9.516	7.717
Variabele rente	249	56
Totaal	22.491	19.208

De resterende looptijd gebaseerd op de contractuele aflossingsdata is als volgt:

Korter dan 1 jaar	674	83
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	1.829	1.974
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	3.938	2.429
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	10.590	9.982
Langer dan 20 jaar	5.460	4.740
Totaal	22.491	19.208

De kredietwaardigheid van de portefeuille kan als volgt worden weergegeven:

AAA-rating	8.802	9.088
AA-rating	6.543	4.452
A-rating	1.365	1.363
BBB-rating	3.386	2.069
Lagere rating dan BBB	2.295	2.032
Geen rating	100	204
Totaal	22.491	19.208

Deze indeling is gebaseerd op de door Moody's gepubliceerde ratings.

De samenstelling naar regio is als volgt:

Europa	9.773	8.212
Verenigde Staten	8.593	7.235
Opkomende markten	3.195	2.937
Overig	930	824
Totaal	22.491	19.208

De volgende onderliggende beleggingen van de Blue Sky obligatiefondsen maken meer dan 5% uit van de totale obligatieportefeuille:

Staatsobligaties Verenigde Staten	5.317	4.931
Staatsobligaties Frankrijk	4.569	4.221
Staatsobligaties Verenigd Koninkrijk	1.717	1.417

Van de vastrentende waarden heeft een bedrag van EUR 203 duizend (2012: nihil) betrekking op saldi op margin accounts die worden aangehouden in verband met derivatenposities. De saldi op deze bankrekeningen staan niet ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

Een deel van de obligatieportefeuille met een totale marktwaarde van EUR 46 duizend (2012: EUR 71 duizend) is gestort in een gesepareerd depot als zekerheid voor derivaten met een negatieve marktwaarde. Deze obligaties staan niet ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

4 Derivaten

Derivaten met een positieve marktwaarde zijn als een actiefpost in de balans opgenomen en derivaten met een negatieve marktwaarde zijn onder de verplichtingen opgenomen.

	Activa	Passiva	Totaal
2013			
Valutaderivaten	1.164	-234	930
Aandelenderivaten	3	-	3
Rentederivaten	854	-	854
Totaal	2.021	-234	1.787

	Activa	Passiva	Totaal
2012			
Valutaderivaten	727	-67	660
Aandelenderivaten	-	-	-
Rentederivaten	1.824	-	1.824
Totaal	2.551	-67	2.484

Het volgende overzicht geeft inzicht in de portefeuille derivaten per balansdatum:

		2013		2012
	Contract- omvang	Markt- waarde	Contract- omvang	Markt- waarde
Valutaswaps en valutatermijncontracten				
Gekocht	2.138	-91	170	-11
Verkocht	21.511	1.021	20.041	671
Aandelenfutures				
Gekocht	152	3	-	-
Interest rate swaps				
Gekocht	6.000	852	14.750	1.824
Obligatiefutures				
Verkocht	141	2	-	-

Valutaderivaten zijn in dit overzicht aangeduid als verkocht indien de positie in euro's long is en de positie in vreemde valuta's short is. Als gekocht aangeduide interest rate swaps zijn zogenoemde receiver swaps, waarbij een vaste rente wordt ontvangen en een variabele rente wordt betaald.

De futures betreffen Eurostoxxfutures (future op een index die is samengesteld uit een mandje met 50 Europese aandelen) en Bundfutures (future op een mandje met de 10 meest recente tienjarige Duitse staatsleningen). Deze contracten zijn afgesloten in het kader van een tactische assetallocatiebeslissing.

De valutaswaps, valutatermijncontracten en interest rate swaps zijn niet-beursgenoteerde contracten. De aandelenfutures en obligatiefutures zijn beursgenoteerde contracten.

Alle valutaderivaten en futures hebben een looptijd korter dan een jaar.

De portefeuille gekochte interest rate swaps is als volgt samengesteld naar looptijden:

Expiratie	Contract- omvang	2013	Contract- omvang	2012
		Markt- waarde		Markt- waarde
Oktober 2032	-	-	8.750	269
December 2040	6.000	852	6.000	1.555
Totaal	6.000	852	14.750	1.824

De valutaderivaten zijn afgesloten met het doel om het valutarisico af te dekken.

Door middel van de interest rate swaps wordt het rentemismatchrisico beperkt.

De volgende tegenpartijen maken meer dan 5% uit van de totale (positieve) marktwaarde van de derivatenportefeuille:

	2013	2012
Credit Suisse	852	1.555
Barclays Bank	807	563
UBS	-	269
Morgan Stanley	134	124
Royal Bank of Scotland	113	4

Voor derivatencontracten met een positieve marktwaarde zijn zekerheden in de vorm van staatsobligaties met ten minste een AA-rating verkregen tot een bedrag van totaal EUR 1.737 duizend (2012: EUR 2.566 duizend). Voor derivaten met een negatieve marktwaarde zijn zekerheden gegeven tot een bedrag van totaal EUR 46 duizend (2012: EUR 71 duizend).

5 Herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen

Onder herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen is de gekapitaliseerde waarde van het risicoherverzekeringscontract opgenomen.

	2013	2012
Totaal	265	284

De mutaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Balanswaarde begin van het jaar	284	40
Herverzekerde rechten	-	228
Rentetoevoeging	1	2
Wijziging rekenrente	-6	22
Uitkeringen herverzekering	-14	-8
Balanswaarde eind van het jaar	265	284

Het verzekeringscontract dekt volledig het risico van overlijden vóór de leeftijd van 65 jaar en het risico van arbeidsongeschiktheid. In geval van vooroverlijden wordt een kapitaal ineens uitgekeerd. Het herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen heeft volledig betrekking op het arbeidsongeschiktheidspensioen. In geval van arbeidsongeschiktheid vergoedt de verzekeraar namelijk periodiek de verzekerde pensioenuitkeringen. De contante waarde van de verwachte toekomstige verzekeringsuitkeringen wordt in de balans opgenomen.

Het herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen heeft voor het overgrote deel een langlopend karakter.

6 Vorderingen en overlopende activa

	2013	2012
Werkgever	-	162
Blue Sky Passive Fixed Income NL/GER 10+ Government Debt Fund	-	419
Overige vorderingen en overlopende activa	-	2
Totaal	-	583

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

7 Liquide middelen

Liquide middelen worden onderscheiden van banktegoeden die het karakter hebben van beleggingen of direct beschikbaar zijn om te worden belegd. Deze posten zijn begrepen in vastrentende waarden.

	2013	2012
Banktegoeden in rekening-courant	98	102
Totaal	98	102

Passiva

8 Stichtingskapitaal en reserves

	Bestemmings -reserves	Overige reserves	Totaal
2013			
Stand begin van het jaar	100	6.883	6.983
Resultaat	44	1.775	1.819
Stand eind van het jaar	144	8.658	8.802
2012			
Stand begin van het jaar	-	3.137	3.137
Resultaat	100	3.746	3.846
Stand eind van het jaar	100	6.883	6.983

Het stichtingskapitaal bedraagt (ongewijzigd) EUR 45,38 en is gestort bij oprichting.

De bestemmingsreserves betreffen een reserve bestemd voor de financiering van liquidatiekosten in geval van discontinuïteit van het pensioenfonds. Jaarlijks wordt de door de werkgever voor dat jaar vastgestelde extra premie aan de reserve toegevoegd. Daarnaast wordt jaarlijks een inflatiecorrectie toegepast.

De toevoeging aan deze bestemmingsreserve van EUR 44 duizend (2012: EUR 100 duizend) is als volgt samengesteld:

	2013	2012
Rentetoevoeging	1	-
Extra premie	43	100
Totaal	44	100

De vermogenspositie wordt toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 65 tot en met 68.

9 Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is als volgt samengesteld:

		2013		2012
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Actieve deelnemers	139	18.496	126	17.008
Arbeidsongeschikte deelnemers	6	1.729	6	1.794
Gewezen deelnemers	72	6.695	70	7.122
Ingegaan ouderdomspensioen	12	6.104	11	6.219
Ingegaan nabestaandenpensioen	1	66	1	70
Ingegaan wezenpensioen	1	5	2	13
Totaal pensioenuitkeringen	231	33.095	216	32.226
Pensioenuitvoeringskosten (excassokosten)		662		644
Totaal	231	33.757	216	32.870

De voorziening pensioenverplichtingen met betrekking tot arbeidsongeschikte deelnemers bestaat uit:

	2013	2012
Opgebouwde pensioenrechten en toekomstige premievrije opbouw	1.454	1.500
Ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen	275	294
Totaal	1.729	1.794

De waarde van de voorziening pensioenverplichtingen naar resterende looptijd is als volgt:

Korter dan 1 jaar	389	399
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	1.941	1.767
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	4.342	3.972
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	8.530	8.221
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	9.326	9.201
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	6.000	6.019
Langer dan 40 jaar	3.229	3.291
Totaal	33.757	32.870

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

Stand begin van het jaar	32.870	28.968
Pensioenopbouw actieve deelnemers	1.814	1.638
Arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrije pensioenopbouw arbeidsongeschikten	-	256
Opslag pensioenuitvoeringskosten	36	33
Inkomende waardeoverdrachten	436	232
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-313
Rentetoevoeging	122	471
Wijziging rekenrente	-1.554	3.263
Indexering	458	329
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-405	-436
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-8	-9
Wijziging actuariële grondslagen	-	-1.577
Actuariële resultaten	-12	15
Stand eind van het jaar	33.757	32.870

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2013 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,95% worden afgeleid. Ultimo 2012 was de afgeleide rekenrente 2,65%.

10 Schulden en overlopende passiva

	2013	2012
Werkgever	3	-
Herverzekeraar	-	4
Belastingen en premies sociale verzekeringen	11	15
Pensioenuitkeringen	18	19
Overige schulden en overlopende passiva	18	15
Totaal	50	53

De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Overige informatie

Beleggingsportefeuille

De totale beleggingsportefeuille bedraagt EUR 42.239 duizend (2012: EUR 39.356 duizend) en is als volgt samengesteld:

	2013	2012
Vastgoed	2.706	3.339
Aandelen	15.262	13.906
Vastrentende waarden	22.491	19.208
	40.459	36.453
Derivaten activa	2.021	2.551
Derivaten passiva	-234	-67
	42.246	38.937
Vorderingen	-	419
Schulden	-7	-
Totaal	42.239	39.356

Marktwaaarde beleggingen

De marktwaaarde van de beleggingen wordt vastgesteld op basis van directe marktnoteringen, wordt afgeleid van directe marktnoteringen of wordt benaderd door middel van waarderingstechnieken en waarderingstechnieken.

Van directe marktnotering is sprake indien beleggingen worden verhandeld op één of meer actieve openbare markten. Hiertoe worden ook gerekend participaties in Blue Sky beleggingspools waarvan de beleggingen een directe marktnotering hebben.

Indien de waardering van beleggingen wordt afgeleid van directe marktnoteringen, worden de beleggingen gewaardeerd op basis van een model, waarbij alle inputvariabelen zijn gebaseerd op marktnoteringen. In geval van over-the-counter derivaten, zoals interest rate swaps, valutaswaps en valutatermijncontracten, betreffen deze variabelen onder meer interbancaire rentecurves, swaprentes en valutakoersen. Tot deze categorie worden ook gerekend participaties in Blue Sky beleggingspools die beleggen in andere niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen (fund of funds) waarvan niet dagelijks de intrinsieke waarde wordt bepaald.

Indien de marktwaaarde van beleggingen wordt vastgesteld door middel van waarderingstechnieken en waarderingstechnieken, worden de inputvariabelen geschat door externe deskundigen in verband met het ontbreken van openbare marktgegevens. Tot deze categorie worden gerekend alle directe en indirecte beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen en private equity fondsen, waarvan de waardering is gebaseerd op taxaties. De waardering is gebaseerd op voor deze sectoren geldende waarderingstechnieken. Tot deze categorie worden ook over-the-counter aandelenopties gerekend.

De beleggingsportefeuille is als volgt ingedeeld naar de drie onderscheiden categorieën:

	Directe markt- notering	Afgeleide markt- notering	Waarderings- modellen en -technieken	Totaal
2013				
Vastgoed	1.266	-	1.440	2.706
Aandelen	14.839	423	-	15.262
Vastrentende waarden	22.421	70	-	22.491
Derivaten activa	5	2.016	-	2.021
Derivaten passiva	-	-234	-	-234
Totaal	38.531	2.275	1.440	42.246

2012

Vastgoed	2.100	-	1.239	3.339
Aandelen	13.690	216	-	13.906
Vastrentende waarden	19.028	180	-	19.208
Derivaten activa	-	2.551	-	2.551
Derivaten passiva	-	-67	-	-67
Totaal	34.818	2.880	1.239	38.937

Mutaties beleggingen

De mutaties in de portefeuilles vastgoed, aandelen en vastrentende waarden zijn als volgt:

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
2013				
Balanswaarde begin van het jaar	3.339	13.906	19.208	36.453
Aankopen	535	5.228	6.605	12.368
Verkopen	-1.427	-5.823	-1.551	-8.801
Waardeveranderingen	259	1.951	-1.964	246
Mutatie deposito's en liquiditeiten			193	193
Balanswaarde eind van het jaar	2.706	15.262	22.491	40.459

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
2012				
Balanswaarde begin van het jaar	2.562	11.415	16.406	30.383
Aankopen	762	3.751	5.516	10.029
Verkopen	-525	-3.098	-4.619	-8.242
Waardeveranderingen	540	1.838	2.041	4.419
Mutatie deposito's en liquiditeiten			-136	-136
Balanswaarde eind van het jaar	3.339	13.906	19.208	36.453

De mutaties in de portefeuille derivaten zijn als volgt:

	Valuta-derivaten	Aandelen-derivaten	Rente-derivaten	Totaal
2013				
Balanswaarde begin van het jaar	660	-	1.824	2.484
Verkopen en afwikkeling	-711	-4	386	-329
Waardeveranderingen	981	7	-1.318	-330
Verandering lopende interest	-	-	-38	-38
Balanswaarde eind van het jaar	930	3	854	1.787
Derivaten activa	1.164	3	854	2.021
Derivaten passiva	-234	-	-	-234
Per saldo	930	3	854	1.787

2012				
Balanswaarde begin van het jaar	-1.117	-	2.853	1.736
Verkopen en afwikkeling	1.740	-	-2.085	-345
Waardeveranderingen	37	-	1.152	1.189
Verandering lopende interest	-	-	-96	-96
Balanswaarde eind van het jaar	660	-	1.824	2.484
Derivaten activa	727	-	1.824	2.551
Derivaten passiva	-67	-	-	-67
Per saldo	660	-	1.824	2.484

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Met betrekking tot vastgoedbeleggingen bestaan ultimo 2013 stortingsverplichtingen tot een bedrag EUR 694 duizend (2012: EUR 342 duizend). De maximale looptijd is drie jaar (2012: twee jaar).

De resterende looptijd van het herverzekeringscontract is drie jaar (2012: één jaar). De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt EUR 535 duizend (2012: EUR 225 duizend).

Voorwaardelijke verplichtingen

De actuariële waarde van de indexeringsachterstand bedraagt EUR 888 duizend (2012: EUR 939 duizend).

De door actieve deelnemers opgelopen indexeringsachterstand ten opzichte van de loonindex heeft betrekking op de volgende jaren:

Jaar	Loonindex	Toegekend	Vershil
1 januari 2014	1,50%	1,38%	0,12%
1 januari 2013	2,00%	1,20%	0,80%
1 januari 2012	2,00%	1,84%	0,16%
1 januari 2011	2,00%	1,63%	0,37%
1 januari 2009	3,25%	0,72%	2,53%

De sociale partners van Blue Sky Group hebben nog geen overeenstemming bereikt over een nieuwe cao per 1 januari 2014. De loonindex per 1 januari 2014 betreft een beste schatting van de verwachte cao-loonronde. De nog toe te kennen indexering per deze datum van 1,38% is gebaseerd op deze schatting.

De door gewezen deelnemers en pensioengerechtigden opgelopen indexeringsachterstand ten opzichte van de prijsindex heeft betrekking op de volgende jaren:

Jaar	Prijsindex	Toegekend	Vershil
1 januari 2014	0,90%	0,83%	0,07%
1 januari 2013	2,00%	1,20%	0,80%
1 januari 2012	2,30%	2,11%	0,19%
1 januari 2011	1,40%	1,14%	0,26%
1 januari 2009	2,50%	0,55%	1,95%

Jaarlijks neemt het bestuur een besluit over de indexering van de pensioenrechten, inclusief de inhaal van de ontstane indexeringsachterstand.

Het pensioenfonds vormt met Stichting Algemeen Pensioenfonds KLM, Stichting Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM, Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel, Blue Sky Group B.V., Eagle Fund Beheer B.V. en de Blue Sky beleggingsfondsen een fiscale eenheid voor de omzetbelasting en is hoofdelijk aansprakelijk voor de daaruit voortvloeiende belastingverplichtingen.

Risicobeheer

In het bestuursverslag worden de belangrijke risico's die het pensioenfonds loopt besproken en wordt ingegaan op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beheersen. In deze paragraaf van de jaarrekening worden voornamelijk de financiële risico's beschreven en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico van het pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de dekkingsgraad als solvabiliteitsratio gehanteerd. Door middel van een ALM-studie kan inzicht worden verkregen in de toekomstige ontwikkeling van het solvabiliteitsrisico. In een ALM-studie wordt integraal gekeken naar het financieringsbeleid, het indexeringsbeleid en het strategische beleggingsbeleid.

Het vereist eigen vermogen wordt in beginsel berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB. Het standaardmodel is aangevuld met een intern model voor financiële instrumenten die niet goed passen in het standaardmodel. Dit scenario geeft een schatting van het neerwaartse risico bij een horizon van één jaar met een betrouwbaarheidsniveau van 97,5%. Dit betekent dat het vereist eigen vermogen zodanig wordt berekend dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat binnen een termijn van één jaar de waarde van de nettoactiva lager is dan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Het surplus van het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen, berekend op basis van de feitelijke beleggingsportefeuille ultimo verslagjaar, bedraagt EUR 824 duizend (2012: EUR 257 duizend):

	2013	2012
Vereiste buffers		
• Rentemismatchrisico	3.548	2.396
• Vastgoedrisico en aandelenrisico	4.550	4.404
• Valutarisico	1.083	1.391
• Commodityrisico	-	-
• Kredietrisico	623	473
• Verzekeringstechnisch risico	2.500	2.463
• Liquiditeitsrisico	-	-
• Concentratierisico	-	-
• Operationeel risico	-	-
• Actief risico	2.030	-
Totaal	14.334	11.127
Diversificatie van risico's	-6.500	-4.501
Totaal vereist eigen vermogen	7.834	6.626
Aanwezig eigen vermogen	8.658	6.883
Overschot (tekort)	824	257

In de berekening van het vereist eigen vermogen ultimo 2012 werd (nog) geen rekening gehouden met het actief risico.

Het aanwezig eigen vermogen ten behoeve van de solvabiliteitstoets van DNB is als volgt berekend:

Totaal stichtingskapitaal en reserves	8.802	6.983
Af: reserve liquidatiekosten	-144	-100
Aanwezig eigen vermogen FTK	8.658	6.883

De reserve liquidatiekosten blijft ook voor de berekening van de dekkingsgraad buiten beschouwing.

De aldus berekende nominale dekkingsgraad bedraagt 125,6% (2012: 120,9%). De met het vereist vermogen overeenkomende dekkingsgraad bedraagt 123,2% (2012: 120,2%).

Het vereist eigen vermogen, berekend op basis van de strategische beleggingsportefeuille, bedraagt EUR 7.863 duizend (2012: EUR 6.524 duizend). Het hierbij behorende vermogenoverschot bedraagt EUR 795 duizend (2012: EUR 359 duizend). De hiermee overeenkomende dekkingsgraad bedraagt 123,3% (2012: 119,8%).

Het minimaal vereist eigen vermogen komt overeen met een nominale dekkingsgraad van 104,3% (2012: 104,3%) en bedraagt EUR 1.450 duizend (2012: EUR 1.410 duizend).

De ontwikkeling van de nominale dekkingsgraad kan als volgt worden geanalyseerd:

	2013	2012
Dekkingsgraad begin van het jaar	120,9%	110,8%
Premies	0,8%	0,6%
Pensioenuitkeringen	0,4%	0,4%
Indexering pensioenrechten	-1,6%	-1,2%
Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	5,9%	-4,3%
Resultaat beleggingen (exclusief resultaat renteswaps) en verplichtingen	0,0%	18,8%
Wijziging actuariële grondslagen	0,0%	-1,9%
Overige oorzaken	-0,8%	-2,3%
Dekkingsgraad eind van het jaar	125,6%	120,9%

Het effect van de overgang op de UFR-methodiek in 2012 is in dit overzicht opgenomen onder wijziging rekenrente.

Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden de pensioenverplichtingen contant gemaakt tegen de reële rente. De reële rente wordt berekend door de nominale rente te verminderen met de geschatte inflatiecomponent. De nominale rente wordt vastgesteld op de driemaandsgemiddelde marktrente met aanpassing op basis van de UFR voor looptijden vanaf 20 jaar. De als basis voor de reële rentecurve gehanteerde nominale rentecurve is daarmee gelijk aan de rentetermijnstructuur DNB. De geschatte inflatiecomponent, de break-even inflatie, wordt bepaald door euro inflation linked staatsobligaties, die gekoppeld zijn aan de Europese Harmonized Inflation Consumer Price (excluding tobacco) inflatie-index, te vergelijken met nominale euro staatsobligaties van vergelijkbare looptijden. Hierbij wordt zoveel mogelijk gewerkt met obligaties van de hoogst beschikbare kredietwaardigheid. De inflatie wordt eveneens vastgesteld op basis van een driemaandsgemiddelde. De break-even inflatie wordt gedurende het actieve deelnemerschap verhoogd met 0,5 procentpunt (2012: 1,0 procentpunt), zijnde het verschil tussen de geschatte looninflatie en prijsinflatie.

De reële dekkingsgraad bedraagt 69,6% (2012: 58,5%) en is gebaseerd op een afgeleide reële rekenrente van 0,86% (2012: 0,35%). De ontwikkeling van de reële dekkingsgraad kan als volgt worden geanalyseerd:

	2013	2012
Dekkingsgraad begin van het jaar	58,5%	56,1%
Premies	-0,7%	-0,8%
Pensioenuitkeringen	-0,2%	-0,2%
Indexering pensioenrechten	0,3%	0,8%
Wijziging rekenrente rentedeel	4,6%	-2,1%
Wijziging rekenrente inflatiedeel	3,6%	-3,1%
Resultaat beleggingen en verplichtingen	0,0%	9,3%
Wijziging actuariële grondslagen	3,5%	-1,1%
Overige oorzaken	0,0%	-0,4%
Dekkingsgraad eind van het jaar	69,6%	58,5%

Het pensioenfonds heeft ingevolge artikel 138 van de Pensioenwet in 2009 een geïntegreerd korte- en langetermijnherstelplan bij DNB ingediend. Het herstelplan is erop gericht dat het pensioenfonds binnen vijf jaar beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen en binnen 15 jaar beschikt over het vereist eigen vermogen. Dit plan gaat uit van het toenmalige premiebeleid, indexeringsbeleid en beleggingsbeleid. Indien en zolang sprake is van een reservetekort, wordt vanaf 2009 jaarlijks een tiende deel (vanaf 2014 een vijfde deel) van het tekort als extra premie bij de werkgever in rekening gebracht. Het voornemen is om bij een nominale dekkingsgraad vanaf 110% (gedeeltelijk) indexering toe te kennen.

De ontwikkeling van de dekkingsgraad in het verslagjaar ten opzichte van de prognose in het herstelplan is als volgt:

	2013		2012	
	Realisatie	Herstelplan	Realisatie	Herstelplan
Dekkingsgraad begin van het jaar	120,9%	117,5%	110,8%	114,7%
Premies	0,8%	1,2%	0,6%	1,7%
Pensioenuitkeringen	0,4%	0,3%	0,4%	0,3%
Indexering pensioenrechten	-1,6%	-2,0%	-1,2%	-1,5%
Wijziging rekenrente pensioenverplichtingen	5,9%	0,9%	-4,3%	0,0%
Resultaat beleggingen en verplichtingen	0,0%	2,2%	18,8%	2,3%
Wijziging actuariële grondslagen	0,0%	0,0%	-1,9%	0,0%
Overige oorzaken	-0,8%	-0,2%	-2,3%	0,0%
Dekkingsgraad eind van het jaar	125,6%	119,9%	120,9%	117,5%

De dekkingsgraad is in 2013 sterker verbeterd dan voorzien in het herstelplan, vooral als gevolg van de stijging van de rekenrente volgens de rentetermijnstructuur van DNB. Het aanwezig eigen vermogen is ultimo verslagjaar EUR 824 duizend hoger dan het vereist eigen vermogen. De

werkelijke dekkingsgraad is dus hoger dan de vereiste dekkingsgraad. Het vigerende herstelplan kan echter pas worden afgemeld bij DNB indien sprake is van een robuust herstel. Dit houdt in dat gedurende tenminste drie opeenvolgende kwartaaleinden geen tekort wordt gesignaleerd. Het jaareinde van 2013 is het tweede opeenvolgende kwartaaleinde met een vermogensoverschot ten opzichte van het vereist eigen vermogen.

Het solvabiliteitsrisico wordt hierna toegelicht aan de hand van de in de solvabiliteitstoets van DNB onderkende risico's. Met uitzondering van het operationele risico, worden deze risico's aangemerkt als financiële risico's.

Rentemismatchrisico

Rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden (voornamelijk obligaties) en de pensioenverplichtingen. De rentegevoeligheid van de verplichtingen is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille obligaties. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de waarde van de pensioenverplichtingen, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille obligaties.

Door afdekking van het rentemismatchrisico is de vermogenspositie van het pensioenfonds minder gevoelig voor de ontwikkeling van de marktrente. Het rentemismatchrisico wordt voor een deel beperkt door belegging in obligaties met een relatief lange rentevastperiode. Het rentemismatchrisico wordt verder afgedekt door middel van interest rate swaps. De effectiviteit van de afdekking door middel van omvang en samenstelling van de obligatieportefeuille en interest rate swaps tezamen bedraagt ultimo 2013 ongeveer 55% (2012: ongeveer 59%). Deze effectiviteit is gebaseerd op de strategische afdekking. Op basis van de feitelijke afdekking bedraagt de effectiviteit ultimo 2013 ongeveer 54% (2012: ongeveer 76%). Hierbij moet worden opgemerkt dat de overgang op de UFR-methodiek voor de discontering van de pensioenverplichtingen in 2012 een positief effect heeft op dit percentage. Bij hantering van de marktrente voor zowel de obligaties, de interest rate swaps als de pensioenverplichtingen bedraagt de effectiviteit van de afdekking ultimo 2013 ongeveer 35% (2012: ongeveer 49%).

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden.

De modified duration van de portefeuille vastrentende waarden, de portefeuille interest rate swaps, de pensioenverplichtingen en de duration mismatch zijn als volgt:

	2013	2012
Vastrentende waarden (op basis van marktrente)	10,5	10,8
Interest rate swaps (op basis van marktrente)	17,4	16,7
Pensioenverplichtingen (op basis van rentetermijnstructuur DNB)	22,6	23,1
Mismatch bij renteschok van 0,01%	10,4	5,6
Mismatch bij renteschok van 1,0%	11,6	7,1

Als de marktrente met 1,0 procentpunt stijgt, daalt de waarde van de vastrentende waarden ongeveer met de modified duration als percentage. Een stijging van de marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een stijging van de gemiddelde rekenrente (rentetermijnstructuur DNB) ten behoeve van de bepaling van de pensioenverplichtingen met ongeveer 0,8 procentpunt. Daardoor daalt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 0,8 maal de modified duration als percentage. Een daling van de marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een daling van de gemiddelde rekenrente ten behoeve van de bepaling van de pensioenverplichtingen met eveneens ongeveer 0,8 procentpunt. Daardoor stijgt de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen met ongeveer 0,8 maal de modified duration als percentage. Hierbij is geen rekening gehouden met het dempend effect van de driemaandsgemiddelde marktrente in plaats van de actuele marktrente.

Bij een rentestijging daalt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen, waardoor de dekkingsgraad verbetert. Bij een rentedaling stijgt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de pensioenverplichtingen, waardoor de dekkingsgraad verslechtert. Het effect van een daling van de rekenrente volgens de rentetermijnstructuur van DNB met 1,0 procentpunt op de nominale dekkingsgraad is een daling met ongeveer 14 procentpunten (2012: bijna 10 procentpunten). Het effect van een stijging van de DNB-rekenrente met 1,0 procentpunt is een stijging van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 16 procentpunten (2012: ongeveer 11 procentpunten). Een daling van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 19 procentpunten (2012: ruim 14 procentpunten). Een stijging van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een stijging van de dekkingsgraad met ongeveer 21 procentpunten (2012: bijna 16 procentpunten).

Hiervoor is ervan uitgegaan dat de marktrente voor alle looptijden in gelijke mate stijgt of daalt. Er kan echter sprake zijn van verschillen in de rentebeweging voor verschillende looptijden. De lange rente kan bijvoorbeeld sterker stijgen of dalen dan de korte rente. Veranderingen in de rentecurve worden niet gemeten aan de hand van de modified duration, maar hebben wel invloed op de rentemismatch.

Vastgoedrisico en aandelenrisico

Vastgoedrisico is het risico dat de waarde van vastgoed en vastgoedaandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastgoed. De portefeuille vastgoed maakt ongeveer 6% (2012: ongeveer 8%) uit van de totale beleggingen. Een waardedaling van de vastgoedportefeuille met 25% resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 2 procentpunten (2012: ruim 2 procentpunten). Een waardestijging van deze beleggingen met 25% daarentegen resulteert in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 2 procentpunten (2012: ruim 2 procentpunten).

Aandelenrisico is het risico dat de waarde van aandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost aandelen. De aandelenportefeuille maakt ongeveer 36% (2012: ongeveer 35%) uit van de totale beleggingsportefeuille. Een waardedaling van de portefeuille aandelen met 25% resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met bijna 12 procentpunten (2012: bijna 11 procentpunten). Een waardestijging van de portefeuille met 25% daarentegen resulteert in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met bijna 12 procentpunten (2012: bijna 11 procentpunten).

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen. De valutaverdeling van de beleggingen in vastgoed, aandelen en vastrentende waarden (uitgedrukt in euro's) vóór en na afdekking van het valutarisico is als volgt:

	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Totaal	Valuta- afdekking	Netto positie
2013						
Euro	1.048	2.529	11.630	15.207	19.373	34.580
Amerikaanse dollar	1.210	4.516	7.431	13.157	-12.395	762
Canadese dollar	-	676	363	1.039	-991	48
Australische dollar	43	462	170	675	-688	-13
Japane yen	108	940	-	1.048	-996	52
Britse pond	126	1.834	1.776	3.736	-3.774	-38
Zwitserse frank	53	670	-	723	-	723
Zweedse kroon	38	260	240	538	-529	9
Overige valuta's						
ontwikkelde landen	5	264	-	269	-	269
Valuta's opkomende landen	75	3.111	881	4.067	-	4.067
Totaal	2.706	15.262	22.491	40.459	-	40.459

	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Totaal	Valuta- afdekking	Netto positie
2012						
Euro	1.536	2.125	9.074	12.735	19.871	32.606
Amerikaanse dollar	885	4.646	6.398	11.929	-13.585	-1.656
Canadese dollar	-	327	445	772	-731	41
Australische dollar	58	402	214	674	-669	5
Japane yen	77	939	-	1.016	-1.035	-19
Britse pond	361	1.579	1.362	3.302	-3.181	121
Zwitserse frank	168	646	-	814	-	814
Zweedse kroon	136	229	264	629	-670	-41
Overige valuta's						
ontwikkelde landen	7	234	-	241	-	241
Valuta's opkomende landen	111	2.779	1.451	4.341	-	4.341
Totaal	3.339	13.906	19.208	36.453	-	36.453

Het valutarisico op beleggingen in Amerikaanse dollars, Canadese dollars, Australische dollars, Japanse yens, Britse ponden en Zweedse kronen wordt afgedekt tegen de euro door middel van valutaswaps en valutatermijncontracten. Posities in andere valuta's van ontwikkelde landen worden niet afgedekt. Alle posities in valuta's van een aantal opkomende landen werden in verband met de hoge correlatie met de Amerikaanse dollar tot medio 2013 afgedekt als ware het Amerikaanse dollars. De afdekking van aandelenposities in valuta's van deze opkomende landen naar de Amerikaanse dollar is medio 2013 beëindigd. Voor het overige worden posities in valuta's van opkomende landen onveranderd niet afgedekt.

Commodityrisico

Commodityrisico is het risico dat de waarde van commoditybeleggingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktprijzen van desbetreffende (onderliggende) grondstoffen. Het fonds belegt niet in commodities of commodityderivaten, zodat geen sprake is van commodityrisico.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen hun contractuele verplichtingen aan het pensioenfonds of de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert niet nakomen. Een specifiek risico van de beleggingsfondsen die in (vastgoed)aandelen en obligaties beleggen is het settlementrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen van transacties hun tegenprestatie niet leveren. Informatie over de kredietwaardigheid van de portefeuille op basis van credit ratings en over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastrentende waarden. Ongeveer 39% (2012: ongeveer 47%) van de totale portefeuille heeft de hoogste rating AAA. In de toelichting op de derivatenposities is informatie over de daarvoor verkregen zekerheden vermeld.

Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevenrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Door toepassing van de AG-prognosetafels 2012-2062 met correcties voor ervaringssterfte wordt rekening gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting. Dit neemt niet weg dat een grote mate van onzekerheid bestaat met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling van de levensverwachting.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen (voornamelijk de pensioenuitkeringen) te kunnen voldoen. Dit risico is onder normale omstandigheden nagenoeg afwezig, omdat de pensioenuitkeringen voor een belangrijk deel kunnen worden voldaan uit de ontvangen premies en directe beleggingsopbrengsten en bovendien verreweg het grootste deel van de beleggingsportefeuille bestaat uit liquide vermogenstitels. Dit neemt niet weg dat ingenomen derivatenposities kunnen leiden tot de contractuele verplichting tot bijstorting. Feitelijk is het liquiditeitsrisico geen onderdeel van het solvabiliteitsrisico, namelijk het risico dat het pensioenfonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. Het liquiditeitsrisico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Concentratierisico

Concentratierisico kan optreden als een goede spreiding van beleggingen of pensioenverplichtingen ontbreekt. In het standaardmodel van DNB voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is het concentratierisico gelijkgesteld aan nihil. Het pensioenfonds voldoet aan deze veronderstelling van een voldoende gediversifieerde beleggingsportefeuille en een voldoende evenwichtige demografische opbouw van de populatie. In de toelichting op de balanspost vastrentende waarden zijn de posten die meer dan 5% uitmaken van de totale obligatieportefeuille vermeld. Amerikaanse, Franse en Britse staatsleningen maken gezamenlijk ongeveer 52% (2012: ongeveer 55%) uit van de totale portefeuille obligaties. De actiefpost derivaten heeft voor ongeveer 94% (2012: ongeveer 99%) betrekking op vijf tegenpartijen. De totale marktwaarde van deze contracten komt overeen met ongeveer 9% (2012: ongeveer 13%) van de marktwaarde van de obligatieportefeuille. Voor de derivatenposities zijn voldoende zekerheden verkregen. Het concentratierisico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de activiteiten als gevolg van niet afdoende of falende processen, menselijk gedrag en systemen bij de uitvoeringsorganisaties of als gevolg van externe gebeurtenissen. Het pensioenfonds besteedt de operationele activiteiten uit aan Blue Sky Group B.V., zodat het operationele risico voornamelijk bestaat uit het risico dat de met deze organisatie gemaakte afspraken niet worden nagekomen. Blue Sky Group legt verantwoording af over de beheersing van de processen, waarbij jaarlijks een ISAE 3402-rapportage wordt overgelegd. Het operationeel risico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Actief risico

Actief risico is het risico dat het rendement van een beleggingsportefeuille afwijkt van de voor deze beleggingsportefeuille gehanteerde benchmark. Op basis van een ALM-studie wordt een strategische beleggingsmix bepaald. Ter beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten wordt voor de afzonderlijke beleggingscategorieën binnen de totale beleggingsportefeuille een benchmark bepaald, die worden geaggregeerd op portefeuilleniveau. Door middel van zowel actief beheer van de onderscheiden afzonderlijke beleggingsportefeuilles per assetcategorie (selectie van individuele vermogenstitels) als actief beheer van de totale portefeuille (afwijking van de strategische mix) wordt actief risico aangegaan. Een belangrijke maatstaf voor het actief risico is de tracking error. Door middel van de tracking error wordt de afwijking van het rendement van een beleggingsportefeuille ten opzichte van een benchmarkportefeuille gemeten. De benchmarkportefeuille dient dus als referentiekader voor de beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten. Een hogere tracking error impliceert een hogere mate van actief risico. De tracking error van de totale portefeuille heeft zich gedurende 2013 tussen 1,5% en 2,5% bewogen (2012: tussen 1,7% en 2,3%), waarmee binnen de hiervoor gestelde limiet van 2,5% is gebleven. Het actief risico wordt op maandbasis gemonitord en bewaakt.

Naast de in de solvabiliteitstoets van DNB onderkende risico's wordt nog het indexeringsrisico onderscheiden.

Indexeringsrisico

De indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Het bestuur van het pensioenfonds stelt jaarlijks de indexering vast met inachtneming van de financiële positie van het pensioenfonds. Indexeringsrisico is het risico dat de indexeringsambitie niet wordt gerealiseerd als gevolg van tegenvallend rendement op de beleggingen, tegenvallende inflatie, daling van de markttrente en demografische ontwikkelingen.

Toelichting op de rekening van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

Baten en lasten pensioenactiviteiten

11 Premies

	2013	2012
Werkgeversdeel		
• Doorsneepremie	2.000	1.752
• Extra premie herstelplan	268	38
• Extra premie liquidatiekosten	43	100
Totaal werkgeversdeel	2.311	1.890
Werknemersdeel		
• Doorsneepremie	368	332
• Extra premie herstelplan	67	9
Totaal werknemersdeel	435	341
Totaal	2.746	2.231

De feitelijke premie is in beginsel gelijk aan de gedempte kostendeckende premie, verhoogd met een extra premie van EUR 335 duizend (2012: EUR 47 duizend) die voortvloeit uit het herstelplan en een extra premie van EUR 43 duizend (2012: EUR 100 duizend) in verband met de kosten van liquidatie in geval van discontinuïteit van het pensioenfonds.

De (zuivere) kostendeckende premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt EUR 2.485 duizend (2012: EUR 2.242 duizend):

	2013	2012
Pensioenopbouw en risicodekking	2.038	1.843
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	36	33
Solvabiliteitsopslag	411	366
Voorwaardelijke toekomstige indexering	-	-
Totaal	2.485	2.242

De gedempte kostendeekkende premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt EUR 2.368 duizend (2012: EUR 2.084 duizend):

Pensioenopbouw en risicodekking	1.943	1.714
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	34	30
Solvabiliteitsopslag	391	340
Voorwaardelijke toekomstige indexering	-	-
Totaal	2.368	2.084

De (zuivere) kostendeekkende premie (exclusief de eventuele ruimte voor voorwaardelijke toekomstige indexering) wordt bepaald op basis van de rentetermijnstructuur DNB per balansdatum. De gedempte kostendeekkende premie wordt berekend op basis van een vaste rekenrente van 3,0%.

12 Waardeoverdrachten

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen.

	2013	2012
Inkomende waardeoverdrachten	429	189
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-268
Saldo	429	-79

13 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. De pensioenopbouw wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur DNB primo verslagjaar.

	2013	2012
Pensioenopbouw actieve deelnemers	1.814	1.638
Toekomstige pensioenuitvoeringskosten	36	33
Totaal	1.850	1.671

14 Indexering

	2013	2012
Indexering actieve deelnemers	321	195
Indexering gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	137	134
Totaal	458	329

De pensioenrechten van actieve deelnemers zijn per 1 januari 2014 nog niet geïndexeerd (1 januari 2013: indexering 1,20%) De premievrije pensioenrechten en de ingegane pensioenen zijn per 1 januari 2014 verhoogd met 0,83% (1 januari 2013: 1,20%).

De sociale partners van Blue Sky Group hebben nog geen overeenstemming bereikt over een nieuwe cao per 1 januari 2014. De nog toe te kennen indexering per deze datum van 1,38% is gebaseerd op een beste schatting van de verwachte cao-loonronde van 1,50%.

Van de indexering per 1 januari 2013 van 1,20% (actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden) is 0,16 procentpunt in 2013 in de voorziening pensioenverplichtingen verwerkt.

15 Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur DNB per balansdatum. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode.

	2013	2012
Totaal	122	471

De in het verslagjaar aan de voorziening pensioenverplichtingen toegevoegde rente is gebaseerd op een rekenrente van 0,35% (2012: 1,54%).

16 Wijziging rekenrente

De waarde van de pensioenverplichtingen verandert onder invloed van veranderingen in de gehanteerde rekenrente.

	2013	2012
Totaal	1.554	-3.263

De afgeleide rekenrente is in 2013 gestegen van 2,65% tot 2,95% (driemaandsgemiddelde marktrente en ultimate forward rate) en is in 2012 gedaald van 3,41% (driemaandsgemiddelde marktrente) tot 2,65% (driemaandsgemiddelde marktrente en ultimate forward rate).

Het effect van de door DNB voorgeschreven overgang op de UFR-methodiek ultimo 2012 bedraagt EUR 2.078 duizend en is opgenomen onder wijziging actuariële grondslagen.

17 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De hieronder opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en kosten van de verslagperiode.

	2013	2012
Onttrekking pensioenuitkeringen	405	436
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	8	9
Totaal	413	445

18 Pensioenrechten waardeoverdrachten

Hieronder zijn opgenomen de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot inkomende waardeoverdrachten en de onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot uitgaande waardeoverdrachten.

	2013	2012
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	-436	-232
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten	-	313
Saldo	-436	81

19 Wijziging actuariële grondslagen

De actuariële grondslagen zijn de uitgangspunten en veronderstellingen waarop de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd. Onder wijziging actuariële grondslagen is het effect van aanpassing van de bestandsgrondslagen, economische grondslagen en kostengrondslagen op de voorziening opgenomen.

	2013	2012
Overgang op AG-prognosetafels 2012-2062	-	-352
Wijziging correctiefactoren	-	-149
Levensverwachting	-	-501
Rekenrente (overgang op ultimate forward rate)	-	2.078
Totaal	-	1.577

In 2012 is overgegaan op nieuwe generatietafels van het Actuarieel Genootschap. Hierop worden correcties toegepast in verband met hogere overlevingskansen van de populatie van het pensioenfonds ten opzichte van de overlevingskansen van de totale bevolking. Deze correctiefactoren zijn in 2012 eveneens opnieuw vastgesteld.

Daarnaast is de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur gewijzigd. Voor looptijden tot en met 20 jaar is de driemaandsgemiddelde swapcurve gehandhaafd. Voor looptijden langer dan 20 jaar is de rentetermijnstructuur aangepast door de onderliggende éénjaarsforwardrente te extrapoleren naar een vast renteniveau, de UFR van 4,2%.

20 Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	2013	2012
Arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrije pensioenopbouw arbeidsongeschikten	-	-256
Actuariële resultaten, per saldo	12	-15
Totaal	12	-271

21 Pensioenuitkeringen

	2013	2012
Ouderdomspensioen (inclusief prepensioen)	346	349
Nabestaandenpensioen	3	4
Wezenpensioen	2	2
Arbeidsongeschiktheidspensioen	20	35
Totaal	371	390

22 Herverzekeringen

	2013	2012
Premies herverzekering	-224	-205
Periodieke uitkeringen herverzekering	17	8
Winsttaandeel herverzekeraar		
• overlijdensrisico	6	16
• arbeidsongeschiktheidsrisico	252	-
Mutatie herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen	-19	244
Totaal	32	63

Het winstaandeel herverzekering arbeidsongeschiktheidsrisico van EUR 252 duizend heeft betrekking op de periode 1 januari 2005 tot en met 31 december 2010.

23 Overige lasten pensioenactiviteiten

	2013	2012
Uitkering werkgever inzake winstdeling herverzekering		
• overlijdensrisico	-6	-16
• arbeidsongeschiktheidsrisico	-252	-
Totaal	-258	-16

Baten en lasten beleggingsactiviteiten

24 Beleggingsopbrengsten

Onder beleggingsopbrengsten zijn opgenomen de op de verslagperiode betrekking hebbende:

- directe beleggingsopbrengsten (rente en door beleggingsfondsen uitgekeerd dividend);
- indirecte beleggingsopbrengsten (waardeveranderingen inclusief valutakoersverschillen);
- kosten van vermogensbeheer (exclusief kosten ten laste van beleggingsfondsen).

	Direct	Prijs- verandering	Valuta- verandering	Totaal
2013				
Vastgoed	-	323	-64	259
Aandelen	-	2.602	-651	1.951
Aandelenderivaten	-	7	-	7
Vastrentende waarden	4	-1.792	-172	-1.960
Rentederivaten	231	-1.318	-	-1.087
Totaal vóór valutaderivaten en kosten	235	-178	-887	-830
Valutaderivaten	-	-	981	981
Totaal vóór kosten	235	-178	94	151
Kosten van vermogensbeheer				-18
Totaal				133
2012				
Vastgoed	-	555	-15	540
Aandelen	-	2.003	-165	1.838
Aandelenderivaten	-	-	-	-
Vastrentende waarden	-	2.071	-30	2.041
Rentederivaten	333	1.152	-	1.485
Totaal vóór valutaderivaten en kosten	333	5.781	-210	5.904
Valutaderivaten	-	-	37	37
Totaal vóór kosten	333	5.781	-173	5.941
Kosten van vermogensbeheer				-3
Totaal				5.938

25 Overige baten en lasten beleggingsactiviteiten

	2013	2012
Opslag termijnbetaling	-	2
Rentelasten	-5	-1
Totaal	-5	1

Actuariële analyse van het resultaat

Het resultaat kan als volgt worden geanalyseerd naar technische winst- en verliesbronnen:

	2013	2012
Resultaat op beleggingen en verplichtingen	1.555	2.229
Resultaat op premies	672	357
Resultaat op waardeoverdrachten	-7	2
Resultaat op pensioenuitkeringen	37	46
Resultaat op pensioenuitvoeringskosten	8	7
Wijziging actuariële grondslagen	-	1.577
Actuariële resultaten	12	-15
Resultaat op indexering	-458	-329
Resultaat op herverzekering	-	-28
Totaal	1.819	3.846

Resultaat op beleggingen en verplichtingen

	2013	2012
Resultaat beleggingen exclusief vastrentende waarden en renteswaps	3.176	2.413
Resultaat vastrentende waarden	-1.960	2.041
Resultaat renteswaps	-1.088	1.485
Totaal resultaat beleggingsactiviteiten	128	5.939
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-122	-471
Rentetoevoeging herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen	1	2
Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	1.554	-3.263
Wijziging rekenrente herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen	-6	22
Totaal	1.555	2.229

Het resultaat op beleggingen en verplichtingen is gelijk aan het resultaat beleggingsactiviteiten verminderd met de technisch benodigde interest. Het rendement op de totale beleggingsportefeuille over 2013 bedraagt 0,2% tegen 17,4% over 2012. De rentetoevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen is in 2013 gebaseerd op een rekenrente van 0,35% (2012: 1,54%). Dit is de éénjaarsmarktrente volgens de rentetermijnstructuur primo verslagjaar. De afgeleide rekenrente is in 2013 gestegen van 2,65% tot 2,95% (driemaandsgemiddelde marktrente en ultimate forward rate) en in 2012 gedaald van 3,41% (driemaandsgemiddelde marktrente) tot 2,65% (driemaandsgemiddelde marktrente en ultimate forward rate). Het effect van de overgang op de UFR-methodiek in 2012 van EUR 2.078 duizend is opgenomen onder wijziging actuariële grondslagen.

Resultaat op premies

	2013	2012
Premies	2.746	2.231
Beschikbaar voor premies herverzekering (risicopremie)	-224	-205
Beschikbaar voor toekomstige excassokosten	-36	-31
Beschikbaar voor pensioenopbouw	2.486	1.995
Pensioenopbouw actieve deelnemers	-1.814	-1.638
Totaal	672	357

Het resultaat op premies is bestemd voor buffervorming en voorwaardelijke toekomstige indexering van pensioenrechten. Daarnaast wordt uit het resultaat op premies een bestemmingsreserve gevormd.

Resultaat op waardeoverdrachten

	2013	2012
Inkomende waardeoverdrachten	429	189
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	-436	-232
Resultaat op inkomende waardeoverdrachten	-7	-43
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-268
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten	-	313
Resultaat op uitgaande waardeoverdrachten	-	45
Totaal	-7	2

Het resultaat op waardeoverdrachten wordt veroorzaakt door verschillen tussen de rekenrente die tussen pensioenfondsen onderling en tussen pensioenfondsen en verzekeraars wordt gehanteerd voor de berekening van de overdrachtswaarde van pensioenrechten en de voor de mutatie in de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rekenrente (rentetermijnstructuur DNB). Voor de bepaling van de overdrachtswaarde wordt gehanteerd de 25-jaars marktrente op 30 september van het jaar vóór de berekeningsdatum.

Resultaat op pensioenuitkeringen

	2013	2012
Beschikbaar uit voorziening pensioenverplichtingen	405	436
Werkelijke pensioenuitkeringen	-371	-390
Beschikbaar uit herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen	-14	-8
Werkelijke uitkeringen herverzekering	17	8
Totaal	37	46

Resultaat op pensioenuitvoeringskosten

	2013	2012
Kostenopslag in premies jaar (excassokosten)	36	31
Toevoeging voorziening pensioenverplichtingen (excassokosten)	-36	-33
Beschikbaar uit voorziening pensioenverplichtingen (excassokosten)	8	9
Totaal beschikbaar voor pensioenuitvoeringskosten	8	7
Werkelijke pensioenuitvoeringskosten	-	-
Totaal	8	7

Wijziging actuariële grondslagen

	2013	2012
Overgang op AG-prognosetafels 2012-2062	-	-352
Wijziging correctiefactoren	-	-149
Levensverwachting	-	-501
Rekenrente (overgang op ultimate forward rate)	-	2.078
Totaal	-	1.577

In 2012 is overgegaan op nieuwe generatietafels van het Actuarieel Genootschap. Hierop worden correcties toegepast in verband met hogere overlevingskansen van de populatie van het pensioenfonds ten opzichte van de overlevingskansen van de totale bevolking. Deze correctiefactoren zijn in 2012 eveneens opnieuw vastgesteld.

Daarnaast is de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur gewijzigd. Voor looptijden tot en met 20 jaar is de driemaandsgemiddelde swapcurve gehandhaafd. Voor looptijden langer dan 20 jaar is de rentetermijnstructuur aangepast door de onderliggende éénjaarsforwardrente te extrapoleren naar een vast renteniveau, de UFR rate van 4,2%.

Actuariële resultaten

	2013	2012
Kortlevenrisico	105	59
Langlevensrisico	-77	-74
Sterfte, per saldo	28	-15
Ingang pensioen	-22	-3
Overig	6	3
Totaal	12	-15

Resultaat op indexering

	2013	2012
Beschikbaar uit premies	-	-
Indexering actieve deelnemers	-321	-195
Indexering gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	-137	-134
Totaal	-458	-329

Resultaat op herverzekering

	2013	2012
Beschikbaar voor premies herverzekering (risicopremie)	224	205
Premies herverzekering	-224	-205
Winstdeling herverzekering	258	16
Uitkering werkgever inzake winstdeling herverzekering	-258	-16
Arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrije pensioenopbouw arbeidsongeschikten		
• Toevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-	-256
• Herverzekerde rechten	-	228
Totaal	-	-28

Overige informatie

Verbonden partijen

Blue Sky Group B.V. en de bestuursleden worden aangemerkt als verbonden partijen. De aangesloten onderneming Blue Sky Group (werkgever) is tevens de uitvoeringsorganisatie van het pensioenfonds (pensioenuitvoering, bestuursondersteuning en vermogensbeheer). Alle bestuursleden zijn in dienst van Blue Sky Group.

Tussen het pensioenfonds en Blue Sky Group is een uitvoeringsovereenkomst inzake de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling gesloten. Een samenvatting van de uitvoeringsovereenkomst is opgenomen in de paragraaf Financieel beleid van de algemene toelichting op pagina 24.

De kosten van de uitvoering van de pensioenregeling zijn voor rekening van Blue Sky Group. De externe kosten die ten laste van de werkgever zijn gekomen bedragen EUR 126 duizend (2012: EUR 153 duizend).

Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan bestuursleden en heeft ook anderszins geen vorderingen op bestuursleden. Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de paragraaf Bezoldiging bestuurders hierna.

Medewerkers

Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De bestuurders van het pensioenfonds ontvangen geen bezoldiging.

Honorarium accountant

De accountantshonoraria zoals bedoeld in artikel 382a Titel 9, Boek 2 BW komen niet ten laste van het pensioenfonds, maar zijn voor rekening van Blue Sky Group. Het aan het verslagjaar toegerekende accountantshonorarium bedraagt EUR 28 duizend (2012: EUR 28 duizend) en heeft volledig betrekking op de controle van de jaarrekening en de jaarstaten DNB.

Belastingen

Het pensioenfonds is op grond van de aard van de activiteiten vrijgesteld van belastingheffing voor de vennootschapsbelasting.

ToeziChthouder

Evenals voorgaande jaren is geen sprake van door DNB genomen corrigerende maatregelen ingevolge artikel 96 Pensioenwet, anders dan het vigerende langetermijnherstelplan.

Amstelveen, 2 juni 2014

Bestuur

Overige gegevens

Bestemming van het resultaat

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de wijze waarop het resultaat moet worden verdeeld. Het resultaat wordt jaarlijks geheel ten gunste dan wel ten laste van de reserves gebracht. Overeenkomstig de in de ABTN vastgelegde regeling wordt een deel van het resultaat toegevoegd of onttrokken aan bestemmingsreserves.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Blue Sky Group te Amstelveen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- Heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- Heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum tenminste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit,

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 137.

Doordat het pensioenfonds niet voldoet aan de consistentietoets, kan volgens de wettelijke normen niet worden vastgesteld dat er sprake is van een consistent geheel tussen gewekte verwachtingen, financiering en realisering van de voorwaardelijke toeslagen (artikel 137).

Hierbij merk ik op dat het pensioenfonds niet voldoet aan de consistentietoets, als gevolg van onvoldoende herstelkracht in de situatie dat het eigen vermogen daalt tot het minimaal vereist eigen vermogen conform artikel 131 van de Pensioenwet, in combinatie met een gewogen gemiddelde marktrente die langdurig lager ligt dan het gehanteerde rendement van 3% voor de vaststelling van de in rekening te brengen pensioenpremie. Doordat de veronderstelde marktrente lager ligt dan 3%, is de toevoeging aan de technische voorzieningen als gevolg van pensioenopbouw, groter dan de daar tegenover staande premiestroom. Het ingerekende (verwachte) beleggingsrendement is onvoldoende om dit verlies meerjarig te compenseren, bij een veronderstelde gelijktijdige toekenning van voorwaardelijke toeslagen.

In de situatie per balansdatum, waarbij het eigen vermogen groter is dan het vereist eigen vermogen conform artikel 132 van de Pensioenwet, is er wel sprake van een verwachte toeslagverlening die in voldoende mate aansluit bij de ambitie van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds doet onderzoek naar een aanpassing van het beleid, waarmee wordt beoogd volgens de wettelijke normen weer consistentie te realiseren tussen gewekte verwachtingen, financiering en realisering van de voorwaardelijke toeslagen.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Blue Sky Group is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amstelveen, 2 juni 2014

drs. R.E.V. Meijer AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Blue Sky Group

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening over 2013 van Stichting Pensioenfonds BSG te Amstelveen gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013, de rekening van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds BSG per 31 december 2013 en van het resultaat en de kasstromen over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amstelveen, 2 juni 2014

KPMG Accountants N.V.

F. M. van den Wildenberg RA

BIJLAGEN

Deelnemersbestand

Personen met aanspraak op nog niet ingegaan pensioen

	Deelnemers	Gewezen deelnemers
Aantallen per einde vorig verslagjaar	126	70
Bij wegens		
- Indiensttreding	18	-
- Herindiensttreding	-	-
- Uitdiensttreding	-	5
- Toekenning pensioen	-	-
- Revalidatie	-	-
Af wegens		
- Invaliditeit	-	-
- Overlijden	-	-
- Toekenning ouderdomspensioen	-	1
- Uitdiensttreding	5	-
- Beëindiging wezenpensioen	-	-
- Revalidatie	-	-
- Herindiensttreding	-	-
- Emigratie/afkoop/overdracht	-	2
Aantal per einde verslagjaar	139	72

Pensioengerechtigden

	Ouderdoms- pensioen	Nabestaanden- pensioen	Wezen- pensioen	Arbeids- ongeschiktheids- pensioen	Totaal pensioen- gerechtigden
Aantallen per einde vorig verslagjaar	11	1	2	6	20
Bij wegens					
- Indiensttreding	-	-	-	-	-
- Herindiensttreding	-	-	-	-	-
- Uitdiensttreding	-	-	-	-	-
- Toekenning pensioen	1	-	-	-	1
- Revalidatie	-	-	-	-	-
Af wegens					
- Invaliditeit	-	-	-	-	-
- Overlijden	-	-	-	-	-
- Toekenning ouderdompensioen	-	-	-	-	-
- Uitdiensttreding	-	-	-	-	-
- Beëindiging wezenpensioen	-	-	1	-	1
- Revalidatie	-	-	-	-	-
- Herindiensttreding	-	-	-	-	-
- Emigratie/afkoop/overdracht	-	-	-	-	-
Aantal per einde verslagjaar	12	1	1	6	20

Ontwikkelingen 2004 - 2013

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Aantal deelnemers	139	126	122	121	115	94	85	84	81	75
Mannen	81	72	69	67	60	49	46	45	45	42
Vrouwen	58	54	53	54	55	45	39	39	36	33
Aantal gewezen deelnemers	72	70	64	55	55	57	44	32	24	20
Mannen	44	41	36	31	32	30	23	19	14	10
Vrouwen	28	29	28	24	23	27	21	13	10	10
Aantal gepensioneerden	20	20	18	17	17	13	9	7	6	6
Ouderdomspensioen- en overbruggingspensioen	12	11	9	8	8	7	3	1	0	0
Mannen	11	10	9	8	8	7	3	1	0	0
Vrouwen	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Nabestaandenpensioen	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Wezenpensioen	1	2	2	2	2	0	0	0	0	0
Arbeidsongeschiktheidspensioen	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Mannen	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4
Vrouwen	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2
(bedragen in duizenden euro's)										
Premies										
Feitelijke premie	2.746	2.231	2.132	1.844	1.751	1.467	1.410	1.089	910	1.195
Kostendeekkende premie	2.485	2.242	2.033	1.844	1.523	1.467	1.410			
Pensioenuitkeringen	371	390	427	451	424	415	318	245	92	35
Voorziening pensioenverplichtingen	33.757	32.870	28.968	21.668	17.663	16.643	11.716	15.103	12.269	10.602
Beleggingen										
Vastgoed	2.706	3.339	2.562	2.816	1.563	1.580	1.322	0	0	0
Aandelen	15.262	13.906	11.415	10.107	8.420	5.787	6.519	6.750	5.674	4.088
Vastrentende waarden	22.491	19.208	16.406	13.566	12.140	11.174	11.603	11.470	10.237	8.013
Overig	1.780	2.903	1.736	-471	196	-553	404	138	-441	555
Totaal	42.239	39.356	32.119	26.018	22.319	17.988	19.848	18.358	15.470	12.656
Rendement										
Totaalrendement	0,2%	17,4%	12,2%	10,2%	13,2%	-16,0%	3,1%	5,7%	12,6%	10,5%
Vijfjaarsgemiddeld totaalrendement	10,5%	6,7%	3,9%	2,7%	3,1%	2,7%	9,3%	7,8%		
Tienjaarsgemiddeld totaalrendement	6,5%	8,0%	5,9%							
Dekkingsgraad										
Nominale dekkingsgraad (op basis van marktrente)	125,6%	120,9%	110,8%	120,8%	126,2%	108,9%	173,0%			
Vereiste dekkingsgraad volgens FTK	123,3%	119,8%	119,5%	124,4%	125,8%	122,7%	123,2%			
Reële dekkingsgraad	69,6%	58,5%	56,1%	60,8%	65,2%	65,4%	91,8%			